

Romano hangos

15re

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 16 • ČÍSLO 19–20 • VYŠLO 15. PROSINCE 2014

zprávy

TURÍN (Itálie) – Městečko Borgaro na předměstí Turína zavádí autobus výlučně pro Romy. Starosta Claudio Gambina a rada pro dopravu Luigi Spinelli museli řešit problém protestů obyvatel proti Romům. Údajně proto, že Romové v autobusech neplatí jízdné, okrádají spolucestující a chovají se agresivně. Proto zavádějí linky dvě: jedna nebude zastavovat před sídlištěm Romů v Borgaru, druhá bude zastavovat jen u Romů. V deníku La Stampa se rozproudila debata, zda toto opatření je rasismus. Obyvatelé krok radnice schvalují, protože jinak by situace mohla vést k nebezpečné konfrontaci.

z obsahu

Téma čísla:

Vánoční svátky

Vánoční anketa a povídky

Django fest

fotoreportáž z festivalu romské hudby v Brně

strana 4

Xenofilia

strana 1 a 5

O Janovi a jeho ženě

povídka Andreje Giňi

strana 6

Co nám rok 2014 dal a co vzal?

Zažili jsme plno neuvěřitelných absurdit a skoků od jedné krajnosti ke druhé. Stále si ještě uchováváme naději, že bude lépe a že věci, které se nám nezamlouvají, se srovnají a budou snesitelné. Při vší kritice našich poměrů se nemůžeme zbavit dojmu, že proti jiným světům, zejména africkému a asijskému, si žijeme naprosto skvěle. Konec konců, to jsou ty absurdity.

Zastavme se nejdříve u lidských práv, které hrají rozhodující roli i pro Romy.

Už se skoro zdálo, že vnímání lidských práv letos mělo doznat zásadní změny. Možná, že jste si toho nevšimli, ale pan náměstek ministra zahraničí Drulák nám při začátku roku sdělil, že období prvního prezidenta Václava Havla a jeho pojetí práv, které nazývá pravdoláskařsky euroatlantické, bylo škodlivé a je nutno ho změnit směrem k právům sociálním a ekonomickým, zatímco ta Ústavou zaručená práva univerzální nejsou prvořadá, a to ani náhodou.

Toho se držel prezident Zeman při svých neuvěřitelných kreacích v Rusku a v Číně, kde se projevil více než servilně. Dokonce i tak, že se vláda v jednu chvíli od něj docela distancovala.

Co čert ovšem nechtěl, Američani ve svém Kongresu pojalí úmysl odhalit bustu Václava Havla, což byla čest, kterou potkalo jen několik málo Evropanů. Co teď? Nezbylo, než se k Havlovi znovu přiklonit, když se Američani zeptali, jak to vlastně u nás je. Tak jsme se zase

k Havlovi přiklonili. I pan náměstek Drulák přiznal, že jako vysoký státní úředník musí být k vládě loajální, takže přes to nejede vlak a ... „já se kaju a s vládou souhlasím.“ Trapas? Vůbec ne. To je jen náš malý Kocourkov. To naši politici umí. A nemusíme jim věřit, že vše myslí smrtelně vážně!

Zatím tedy platí lidská práva dle Havla. Uvidíme jak dlouho.

Ale vážně. S novou vládou byla jmenována i nová vládní Rada pro záležitosti Romů. Jejím místopředsedou byl zvolen David Beňák, který skutečně velmi programově a suverénně nahradil svého předsedu, ministra Dienstbiera, který má jiné starosti. Ty zatím nechme stranou. Tato Rada vyvíjí až téměř cholerickou snahu prostřednictvím práce svých výborů k návrhům programů ke zlepšení života Romů ve společnosti. Ono to navenek není mnoho vidět, ale mám-li říci, co dobrého bylo v tomto již skoro prošlém roce vykonáno, pak je to práce této Rady. Zatím není jasné, jak tato práce bude vládou nebo Parlamentem přijímána a respektována, ale šance k tomu tu je.

Je to tak, jako vždy: drobná každodenní práce, jak o ní mluvil T. G.M. Pořád máme demokraticky fungující zemi, byť se spoustou handicapů. Dá se v ní leccos prosadit. Možná, že se část romské populace musí probudit ze svého snu o lepším životě a na jeho naplnění se začít podílet. Bez toho to nepůjde. To je i moje přání do příštího roku.

Karel Holomek

PF 2015

PŘÍŠTĚ SI VYBERTE JINÝ TERČ

Antifašistické umění na výstavě Xenofilia ukazuje na českou touhu po krvi a lynčování

foto z výstavy Xenofilia

foto: Filip Slivka

Vědomá rezignace na iluzorní hranici mezi uměním a aktivismem. Boření bariér. Vlastní psychoterapie. Takto popisují výstavu Xenofilia, která je k vidění v Galerii Národní technické knihovny v Praze do 15. ledna 2015, autoři konceptu Barbora Šimková, Milan Mikuláščík a Vladimír Turner.

„Neděláme výstavu o Romech ani jiné menšině. Děláme výstavu o tom, jak aktivní lidé od výtvarných umělců po grafiky a aktivisty zasahují do veřejného prostoru a upozorňují na rasismus v české společnosti,“ vysvětluje jeden z pořadatelů Vladimír Turner.

Výstava celkem osmnácti antifašistických umělců a skupin složená z instalací, videí nebo grafického designu bude v prosinci pokračovat uvedením jedinečné knihy Tábory smrti Lety. „Určitě je k vypíchnutí archiv, který vystavuje AFA. Týká

se koncentračního tábora Lety, který je pořád kontroverzní a pořád s ním český stát a český národ není vyrovnaný. V rámci toho se bude 15. prosince konat křest knihy Paula Polanského, kterou vydává Institut kritického myšlení, AFA a Československá anarchistická federace. Polansky přijel do Česka v 90. letech dělat genealogii své rodiny a při tomhle bádání, protože pochází z obce Lety, narazil v archivu i od místních na informace o zvěstvech, která se děla u obce, kde byl koncentrační tábor pro Romy,“ zve umělec Hynek Štětka. Kromě archivu je v druhém patře galerie k vidění i velmi působivý soubor citátů českých politiků k romské problematice.

Při vstupu do galerie na první pohled zaujme zeď pokrytá fotkami v pestrobarevných rámečcích. *Dokončení na str. 5*

Ceny Roma Spirit 2014

Ministr vnitra pomáhá a chrání

Laureáti ceny Roma Spirit 2014 foto: Tereza Havlínková, romea.cz

Ve středu 10. 12. byly v „Pražských křižovatkách“ uděleny ceny Roma Spirit za bohaté účasti Romů i veřejnosti. Přítomni byli i velvyslanci USA, Francie, Kanady a Litvy, a rovněž i ministr pro lidská práva a legislativu Jiří Dienstbier.

Byla to velká sláva! Příjemně doprovázená civilním projevem Lejly Abbasové a vystoupením skupiny Kale s Věrou Bílou, která se po letech objevila s nezaměnitelným projevem.

V Romano hangos č.15 jsem již informoval o nominacích, takže je jen znovu připomeneme.

- V 1. kategorii se cena uděluje nevládní organizaci. Cenu získalo Slovo 21, před nominovanými IQ Roma servis a Jekhetane-Společně.
- Ve 2. kategorii – společnost, firma, cena udělena nebyla pro nízký počet nominací.
- Ve 3. kategorii pro obec byla cena udělena obci Žlutice, před nominovaným Krnovem a Ralskem.
- Ve 4. kategorii pro jednotlivce získala cenu Eva Davidová za dlouholetou, nejméně šedesátiletou práci pro Romy a s Romy. Nominováni byli ještě Renata Köttnerová a Jiřina Somsiová.
- V kategorii 5. – média, získala ocenění Iveta Demeterová z vysílání Českého rozhlasu O Roma vekeren. Další nominováni byli Saša Uhlová z deníku Referendum a Zdeněk Ryšavý z Romea.
- 6. kategorie byla čin roku. Oceněna byla Pavlína Hůževková za záchranu novorozence. Další nominace byli mladí lidé Roman Horváth, Pavlína Szasziová, Anna Horváthová a Petr Jano za včasnou pomoc ženě po kolapsu a Smysl života, o.s. z Děčína za nezištnou pomoc lidem bez rozdílu etnicity.

Všem oceněným ze srdce blahopřejeme.

Zbývá ještě připomenout, že udílení cen se již tradičně děje díky nadaci Michaela Kocába a Otevřené společnosti v čele s Czeslawem Walekem a Andreou Šenkyříkovou.

Celý pořad natáčela ČT a v nejbližších dnech ho můžete sledovat.

Je nanejvýš případné, že pořad udílení cen Roma Spirit byl uskutečněn letos v „Pražských křižovatkách“, což je bývalý odsvěcený kostel svaté Anny, rekonstruovaný Nadací Václava a Dagmar Havlových. To jen k tomu, abychom věděli, kdo má zásluhu na prosazování lidských práv. (red)

V kategorii jednotlivců získala cenu za dlouholetou práci s Romy Eva Davidová. foto: Petr Axmann, romea.cz

Zatímco u Chládky můžeme doufat, že jeho řádění na ministerstvu snad jednoho dne skončí, u Chovanca tahle naděje nehrozí. foto: Lukáš Bíba

„Ministr školství z ČSSD je nekompetentní diletant, který hájí segregaci romských dětí. Ministr vnitra Chovanec se zase postavil proti lidem v nouzi a jako jeden z argumentů mu sloužila jejich etnicita a náboženské vyznání. ... Zeman za své řádění dostal červenou kartu. Chovanec s Chládkem mohou být v klidu. Dobře ví, že stačí mluvit slušně a jejich reálně vulgární jednání nebude skoro nikoho zajímat.“

Reálná česká zahraniční politika už žádné hodnoty nemá a ani o nich nemluví.

Neustále se potvrzuje, že Česko je ochotné pouze přijímat jakékoli benefity, ale není ochotno nést jakékoli náklady nebo odpovědnost.

U ČSSD je populistická a xenofobní tendence o to vážnější, že je poslední z tzv. tradičních stran, která si stále drží slušné výsledky.

Nekončící válka v Sýrii je nejhorším konfliktem současnosti a odehrává se takřka na dohled od evropských hranic. Česká republika promarnila příležitost, jak se alespoň na chvíli tvářit, že jsme úplně normální evropská země, která si může dovolit pomáhat druhým. Lidem vyhnáným válkou z domovů, zraněným a nemocným, kterým chybí potřebná péče a střeška nad hlavou. Uprchlíci k nám prostě nesmí.

Že by si nedávno oceněný sir Nicholas Winton v Česku ani neškrtl a o jeho zachráněných dětech by se muselo vyhlásit referendum, jestli ty jejich životy za to vůbec stojí, je bohužel jasné. Příklad bohužel není přehnaný a lepší ani nemáme. Ilustruje, jak velká je to pro Česko ostuda. Nejen, co se týče obrazu té-

hle země na mapě Evropy, ale především s ohledem na každého z nás, kdo zde z nahodilosti osudu uvízl.

Obhájcí evropských tradic se rádi ohánějí křesťanskými kořeny, vyspělostí naší civilizace nebo hodnotami humanismu. V žádném z těchto proudů však nenajdeme tezi o odmítnutí zraněného na prahu našeho domu. Pomoc není nikde podmiňována tím, že musí mít dotyčný urostlou postavu, svěží ocelový pohled a potvrzení o křtu. Což jednu chvíli vyžadoval český ministr vnitra.

Petr Drulák může na ministerstvu zahraničí sepsat libovolné množství koncepcí na téma občanských a sociálních práv v zahraniční politice. Může mít i pravdu, že předcházející vlády o těchto tématech jenom mluvily. Jenomže reálná česká zahraniční politika už žádné hodnoty nemá a ani o nich nemluví. A pokud už takovou agendu řešit musí, poměřuje ji ekonomickou výhodností nebo náladami voličů, jako je tomu v případě syrských uprchlíků. Neustále se tak potvrzuje, že Česko je ochotné pouze přijímat jakékoli benefity, ale není ochotno nést jakékoli náklady nebo odpovědnost. Uprchlíky přehazuje na bedra ostatních členských zemí Evropské unie.

Byla někdy ČSSD sociální?

Stejně jako jsme přestali brát vážně, že výraz „občanská“ v názvu ODS má nějaký smysl, musíme si zvyknout na to, že rovněž pojem „sociální“ v názvu ČSSD vůbec nic neznamená.

Ministr školství z ČSSD je nekompetentní diletant, který hájí segregaci romských dětí. Ministr vnitra Chovanec se zase postavil pro-

ti lidem v nouzi a jako jeden z argumentů mu sloužila jejich etnicita a náboženské vyznání.

Zatímco u Chládky můžeme doufat, že jeho řádění na ministerstvu snad jednoho dne skončí (a současně se modlit, aby po něm nepřišel ještě někdo horší), u Chovanca tahle naděje nehrozí. Není jen ministrem, ale také místopředsedou ČSSD a žhavým kandidátem na prvního místopředsedu v březnu 2015.

Sice se můžeme utěšovat, že Okamurův Úsvit zmatené mysli v preferencích neustále padá, ale to je bohužel spíše jen varováním. Jeho rétorika, řešení a postoje jednoduše zakotvují v politickém mainstreamu. Pokud má být tahle populistická a xenofobní (viz Duchcov) vlna v ČSSD daní za eliminaci Okamury, tak se musíme nutně ptát, jestli to za to stojí a co je to vlastně za stranu. Mít jasné definované protivníky je nakonec mnohem jednodušší než tahle nebezpečná xenofobní rozplizlost napříč politickým spektrem.

U ČSSD je tato tendence o to vážnější, že je současně poslední z tzv. tradičních stran, která si stále drží slušné výsledky a nepropadla se do bezvýznamnosti na okraj voličských zájmů. Ať už se nám Sobotka líbí jakkoli, jeho aktuální náhrada se jmenuje Milan Chovanec a to věru není hezká představa.

Zeman za své řádění dostal červenou kartu. Chovanec s Chládkem mohou být v klidu. Dobře ví, že stačí mluvit slušně a jejich reálně vulgární jednání nebude skoro nikoho zajímat.

Stanislav Biler

Text je převzat z Hospodářských novin

Ministr školství, mládeže a tělovýchovy, Marcel Chládek

foto: ČTK

Anketní otázka Jak Romové slaví Vánoce?

Kristina Žigová
důchodkyně, Košice

Vianoce oslavujem s celou rodinkou a teším sa na vnúčatá a na rozdávanie darčiekov. Moje deti žijú v Nemecku a ja s manželom chodíme za nimi a za vnúčatami každý rok. Vianoce, tie krásne kresťanské sviatky, oslavujeme spolu. V Stuttgarte mám i svoju veľkú rodinu, pozývajú nás k sebe a chodíme z domu do domu. Je to náš romský zvyk. Na Silvestra objednávajú veľkú salu a tam oslavujeme príchod Nového roku všetci spolu.

Božena Cínová Sidorka
důchodkyně, Anglie

Mám veľkú a rozsáhlou rodinu a tradície Vánoc jsou nám posvätné. O Štedrým dnu se u nás postí. Nesmí se jíst masná jídla a nejíme je ani na Štedrý večer. Tradice vánočních svátků u nás dodržujeme tak jako kdysi, když žil můj otec s maminkou. Ale vzhledem k tomu, že žijeme v různých zemích světa, tak o některé tradice i přicházíme. Ale když jsem byla dítě a žila na východoslovenské vesnici, tak jsme Vánoce slavili až v následném roce, tedy 6. 1. Nikdy jsme nevečeřeli za stolem. Starší sourozenci přinesli o Štedrým dnu slámu, rozprostřeli ji po místnosti a mamka přikryla slámu ubrusem. Všechno jídlo, co jsme měli, dala na slámu, táta si potom sedl do čela, maminka oproti němu a potom jsme si posedaly my děti. Na slámě jsme měli moučná romská jídla, třeba šinga, marikľa, bobaľky. Bobaľky nebyly omaštěné, jen posypané mákem a cukrem. Měli jsme i kyselé ryby, ořechy různého druhu, domácí sudové nakládané zeli, jablka a mačanku – omáčku se sušených hub. V kulatém černém i bílém chlebu hořely svíčky a my děti jsme byly nedočkavé. Mňam, to byly dobroty. Večeře začínala vínem, který pronášel otec. „Rodinko moje, děti moje zlaté, dnes jsou Vánoce a já prosím našeho pána Boha, pannu Marii i jejich syna Ježíše Krista, aby vám požehnal tak, jak žehná našemu černému chlebu i naši černé matičce zemi. Mnoho lidí se nedožilo těchto Vánoc, my jsme se ale dožili a já vám vinšuji, ať jste zdraví jako ryby ve vodě, ať jste spravedliví, šťastní, silní a úspěšní. Nezapomínejte na tyto tradice, dodržujte je a předávejte je dál i vašim potomkům.“ Potom jsme se pomodlili a začali jíst. Bylo to něco nádherného, čistého, upřímného a svatého. Jídlo jsme dávali i za okno pro naše blízké zeměle. Věděli jsme, že jsou s námi. Po večeři otec hrál a slzy mu tekly na housle. Dárky jsme dostávali také, ale byly to dárky velice účelové. Byly to rukavice, šály, bagančata a sněhule. Potom přišli muzikanti zahrát a zavinšovat. Otec vzal housle a hrál s nimi, v domě bylo veselo, radovali jsme se i plakali. Otec muzikanty pohostil a potom všichni společně šli hrát a vinšovat gadžům po vesnici. I my děti jsme chodily vinšovat, dědovi, babičce a všem Romům. O Vánocích bylo veselo, v oknech domů svítily vánoční stromky, padal sníh a my děti jsme zpívaly pod okny Romům vánoční koledy. Romové, kteří byli moc chudí a nemohli dětem vystrojit vánoční stromek a připravit Vánoce, tak se ostatní Romové složili a peníze i jídlo jim potom předali. Bylo to všechno upřímné, čisté a Boží.

Marek Buček
kuchař, Brno

Romové slaví Vánoce velmi tradičně. A naši největší tradicí je teplo domova. Největší radostí je, když je rodina pohromadě a zdravá. Nelíbí se nám moderní pojetí Vánoc, třeba když mladí odchází od stolu a jdou na diskotéku. Nikdy u nás na stole nechybí talíř navíc. Vždy je tak prostřeno, to proto, že u nás je jakýkoliv člověk vítaným hostem.

Kateřina Plachetková

sociální pedagog – IQRS, Brno

Romové milují Vánoce, ale ne proto, že budou dostávat dárky a že bude cukroví a řízky. My milujeme Vánoce, protože oslavujeme narození Ježíše a také proto, že se Romové navzájem navštěvují a vinšují si. Specifické zvyky máme, ale ve městě je moc neudržujeme. Víme, že na vesnicích romští muzikanti chodí vyhrávat a vinšovat nejen Romům, ale i gadžům. Na Štedrý den nejíme nic masného, v domě je veliká a čistá a svatá pohoda. Vaříme, pečeme a připravujeme se na Štedrý večer. Večer je na stole už všeho dostatek. Následuje proslov nejstaršího, tedy otce, potom modlitba a až pak přijde řada na jídlo. U stolu je veselo, vzpomínáme i na lidi, kteří

už nejsou mezi námi a připomínáme si jejich charakter i chvíle s nimi prožité. Po večeři si rozdáme dárky, dospělí si u stolu povídají a děti se dívají na pohádky. O půlnoci jdeme všichni do kostela. Druhý den na Boží hod se sejdeme celá rodina a zas slavíme. To jsou Vánoce u nás doma.

Marta Horváthová
sociální pracovnice, Kolinovce, Slovensko

Vianoce oslavujem s rodinkou tak, ako ma to naučili moji rodičia. Pred príchodom Vianoc nakupujem, chystám, upratujem, pečiem a dbám na to, aby v dome nič nechýbalo. Na Štedrý deň, už skoro ráno, varím, pečiem a pripravujem sa na Štedrý večer. Celý deň nejeme skoro nič, dáme si len kus chleba a zapijame ho vodou. Tešíme sa na večer. K stolu si sadá celá moja rodinka, manžel, deti a moji súrodenci, ktorých mám v opatere. Keď sa navečeriam, rozbalíme darčeka a dlho do pol noci sa spolu těšíme z darčiekov, hlavne z darčiekov, ktoré dostáva moja vnučka. O pol noci ideme na svätú omšu. Na druhý deň chodíme po náštevach a oni k nám. Vianoce oslavujeme spoločne, ale musím povedať, že aj leñošíme.

Soňa Samková

zpěvačka, Jelšava, Slovensko

Vnímanie vianočných sviatkov vo svete je založené na kresťanskom princípe. Jednoznačne je to cirkevný sviatok. Ide o výstonnú slávu výťazstva života nad väčnou smrťou. Toto víťazstvo je reprezentované narodením Ježíša Krista. Tento charakteristický čas plného pokoja, porozumenia, lásky a mieru si uvedomuje a uctieva mnoho miliónov ľudí na celom svete. Vianoce tľmočia a odovzdávajú nesmierne dôležité posolstvo do každodenného života každého človeka. Rómovia pristupujú k tejto vianočnej téme veľmi citlivo. Rešpektujú túto ideológiu s veľkou pokorou a úctou. Rómske vianočné sviatky sú sprevádzané pôstom, uctením si Ježíša Krista pólnočnou omšou, stretnutím celej rodiny u bohato prestretého stola. V štedrý večer kolujú hudba, spev a vianočné blahoželania pred dvere každej rómskej rodiny, ktorá týchto koledníkov pozve do vnútra, pohostí jedlom a pitím pri vyzdobenom vianočnom stromčeku. Vianoce sú časom odpúšťania, pomáhania si, porozumenia a obdarovania sa navzájom láskou a vierou v Ježíša Krista.

Iveta Kačová
OSVČ, Nový Zéland

Tady na Novém Zélandě slavíme Vánoce tak jak v ČR, jen s tím rozdílem, že o Vánocích je tady léto. Chodíme v kraťasech, pantoflích a všude kolem nás jsou ozdobené vánoční stromky. V obchodech znějí koledy a vánoční výzdoba je vidět na každém kroku. Je horko, chodíme k moři a tam opékáme maso, ryby, zeleninu a ovoce. Večer chodí muži vinšovat a přijdou i k nám. Spolu si tady zahrájí, vzpomínají na domov i na rodinu a na lidi, kteří už nejsou mezi živými. Tady na Zélandě se naše romské tradice vytrácejí, žijeme tady už dlouho a Vánoce slavíme tak jak Zélandčané.

Milan Danihel

OSVČ, Brno

Vánoce jsou boží svátky, patří k nim rodina, děti a přátelé. Myslím, že u nás Romů se Vánoce víc slaví, máme své tradice. Je pravda, že ty tradice už nejsou takové, jak by měly být, ale je to vývojem civilizace a dobou. Moc rád vzpomínám na dětství, jak se chodilo vinšovat a muzikanti chodili hrát pod okny. To byli opravdu romské Vánoce. I když už to tak není, i tak se na Vánoce moc těším. Všem lidem přeji šťastné a veselé Vánoce a boží požehnání.

Petra Kováčová
řeznice, Anglie

Vánoce milujeme celá naše rodinka. Já se snažím dodržovat zvyky českých Vánoc, i když žijeme v Anglii. Vánoce mají pro mě velký význam, protože mají svoji křesťanskou historii – narození Ježíše Krista. V ty dny jsme celá rodina pohromadě, panuje u nás atmosféra respektu, úcty, klidu a pohody. O domácí vánoční atmosféru se vždy starají naše děti. Teší se z dárků a za doprovodu kytary zpívají s dědou vánoční písně a také ty naše romské. Jsme rádi, že jsme spolu.

komentář

Komunální volby v rozpacích II.

KAREL HOLOMEK

(V Brně tentokrát Romové zcela jistě korektní a v mezích zákona)

V několika městech byly volby na základě rozhodnutí krajských soudů prohlášeny za neplatné, protože údajně došlo ke „kupčení“ s voličskými hlasy. Stalo se tak i v městské části Brno – sever, která sama o sobě má větší počet obyvatel než kterékoliv okresní město. Došlo k tomu z celkem nevinných a dá se říci i bohulibých pohnutek jednoho z místních Romů. Ten chtěl zvýšit tradičně nízkou volební účast Romů a při tom podpořit starostu i jeho politickou stranu, která v minulém svém působení na radnici prokazovala dobrý a lidský přístup vůči občanům, kteří v této části měli v uplynulých 20 letech smůlu při vládnutí pravicové ODS. Nepochybně tedy dva cíle, které jsou alfou a omegou všech voleb: co největší účast voličů a volba té strany či osobnosti, která naplňuje požadavky občanů nejlépe. Podpora takového postoje prostřednictvím občerstvení, případně pití, byla vždy, a snad i nadále by měla být, korektním a ničemu neodporujícím průvodním jevem: volební guláš a pivo, tak praví zvyk!

Právě tohle provedl onen romský volební filantrop.

Špatné bylo, jak jsem pochopil ze zdůvodnění soudního verdiktu, že těmi, kteří byli ovlivňováni, byli tzv. „prvovoliči“.

Ze zdůvodnění soudu cituji: „...vinou „politické negramotnosti“ těchto voličů ovlivnil (organizátor akce), koho mají volit, konkrétním slibem, že se budou mít lépe. To je podle názoru zdejšího soudu nyní posuzovaný stav již za hranicí akceptovatelnosti.“ A dále: „...vůle voliče je nepochybně ovlivněna (volit jde volič, který by volit nešel, pokud by za to nezískal hmotný prospěch).“

Nezbývá než zmínit nutný logický závěr: Brněnský soudce se domnívá, že se právě a jen Romové (politicky negramotní, případně sociálně slabí) nedokáží samostatně rozhodnout a jeho úvaha je vlastně skrytě rasistická.

Tento prvek, obsažený ve zdůvodnění rozhodnutí soudu velmi podstatně snižuje důvěru ve správnost rozsudku. Připouští něco, co do rozsudku nepatří a na základě toho může činit chybný závěr.

Diametrálně rozdílný je případ romských „prvovoličů“ v Chomutově. Těm za peníze byly rozdány vyplněné voličské listky, aniž jim bylo cokoli vysvětleno, koho volí a proč. Prokázalo se, že 79 listků vyplněných někým jiným jedním, a tím samým, ovlivnilo volbu ve prospěch sociální demokracie. Proto soudkyně rozhodla jednoznačně, Chomutov půjde k urnám znovu.

Naskýtá se otázka, proč za stejný přečin nebylo postiženo ANO v posledních parlamentních volbách, kdy sám předseda strany před kamerami televize nabízel koblíhy a sliboval, že jen on jediný umí napravit poměry, když bude zvolen. Pravda, nenašel se žalobce, nebyl ani soudce.

Je docela korektní, že starosta Rostislav Hakl v Brně mohl někdy při nějaké příležitosti prohlásit: „Když si myslíte, že to děláme dobře a věřit nám, pak nás volte!“ A úspěšný organizátor romské kampaně se toho chytil a udělal, co chtěl, co mohl a co je zcela jistě v rámci zákona, bez ohledu na to, že měl před sebou zatím *nenarušený volební ansambl*.

Stávající starosta městské části Brno – sever podal žalobu k Ústavnímu soudu pro zrušení verdiktu krajského soudu o neplatnosti voleb, avšak verdikt sám nemá odkladný účinek. Nové volby budou na každý pád, pokud Ústavní soud verdikt krajského soudu nezruší a neučiní tak včas.

Soud se nezabýval otázkou, která určitě je na místě, totiž, jaká účast Romů a v jakém počtu mohla výsledek voleb ovlivnit. Romů, kteří šli volit, nebylo více jak 150 a kdo ví jestli. Tuto záadu může ještě soud napravit dodatečně.

zprávy

PRAHA, KALIFORNIE – V knihovně Václava Havla byla představena kniha „Neviditelní Američané“ americké antropoložky Anne Sutherlandové. Tato autorka dlouhodobě sledovala skupinu Romů, kterou přirovnává k našim Romům olašským, v Kalifornii. Dokonce založila „romskou školu“, kde zkoumala, kdo má v romské rodině hlavní slovo a jaká je hierarchie Romů. Její recept na společné soužití spočívá v poznání, že násilná integrace nefunguje. Zásadní je dát Romům správnou motivaci pro veškeré činnosti, například pro vzdělání. „To tu u Vás dělají úředníci, kteří romské kultuře nerozumějí. Váš problém je, že Romy vlastně neznáte,“ říká.

BRNO – Muzeum romské kultury každoročně uděluje cenu člověku, který se zasloužil o rozvoj romské kultury. Letos cenu udělila známému romskému muzikantovi a primášovi romské kapely Eugenu Horváthovi, zvanému Janko, bohužel in memoriam. V Romano hantos číslo 16 jsme velmi podrobně mluvili o jeho činnosti a zásluhách o romskou muziku a výchovu jeho pokračovatelů mezi mladými. Nyní tedy brněnské Muzeum romské kultury uspořádalo slavnostní happening na počest tohoto výjimečného muzikanta.

Když se Romové dokážou spojit, dějí se zázraky

Letos se v prostorách brněnského klubu Metro konal již 13. ročník multižánrového festivalu Django fest. Tento festival pravidelně přivádí do Brna žhavé rytmy i něžné melodie, které spojují lidi po celém světě. Ohnivé flamenco skupiny Caminando z Prahy, se kterou jsme vás, milí čtenáři, v Romano hangos před nějakou dobou seznamovali, rozechřálo krev všem hostům. Výrazný hlas Akhbara Nicolase, připomínající mladého Camarona a soubor flamenco tanečnic nemohli nikoho ponechat chladným. Nehledě na to, že večer v Brně byl opravdu krásný, ve vzduchu bylo cítit určité zklamání účinkujících i pořadatelů z toho, že prostory klubu Metro byly zpočátku nenaplněné a hosté netančili. Situaci dokonce nezměnilo ani dechberoucí vystoupení přerovské etno-latin-gypsy music skupiny Imperio. Její skladby sice rozproudily krev v žilách hostů, avšak pořad to nebylo ono. Následovalo vystoupení jazz funkového bratislavského zpěváka a hudebníka Tomáše Botla. Zatímco mladí návštěvníci, kteří se na něj moc těšili, se vrhli okamžitě na taneční plac, jejich rodičům a ostatním dospělákům ve vystoupení slovenského hudebníka něco chybělo. To něco byla ona kulatá chuť, kterou zakouší posluchač, jehož sluchové buňky jsou zcela naplněny správně podanou kombinací vokálu a hudby. Situace se dramaticky změnila v okamžiku, kdy zpěvák vyšli na scénu podpořit hudebníci ze skupiny Imperio. Prostor klubu Metro se najednou naplnil hudbou i lidmi. Tančili všichni. Mladou moderátorku Veroniku Kačovou podpořil na podiu spisovatel, hudebník

Na Django festu se nakonec bavili staří i mladí.

a bavič Gejza Horváth, který přátelsky pozvedl vtipného ducha všem přítomným. Skupina Imperio a Tomáš Botlo se podpořili navzájem. Večer, který zpočátku vypadal, že se nevydaří, se nakonec maximálně povedl. Původní motto festivalu „Je třeba hudbu vidět, ne jen ji slyšet“ se tak na konci dalo doplnit dalším mottem „Když se Romové umí spojit, dějí se zázraky“.

Romská hudba je ale i silně ponořená do hloubky duše. Každý člo-

věk v ní může najít sám sebe. Majoritní společnost může díky hudebním akcím, kde vystupují Romové, změnit svůj pohled na ně. Skrze hudbu mohou mezi sebou všichni najít civilizovanou formu soužití.

„Hudba je tou nejlepší cestou k životu, neboť spojuje myšlenky, vznešená poselství, lásku a milování,“ říká moderátorka letošního ročníku Veronika Kačová. „Skrze hudbu se můžou dít zázraky. Společ-

nost by měla zkusit hledat a znovu objevit kulturu lidství, která se musí stát součástí každodenního života i součástí jednání každého jednotlivce. Slyšet píseň je pro Romy jako vidět příběh, který je váš. Hudba nestárne, tak jako žádné umění nestárne. Hudba může být v každé lidské bytosti, která dokáže milovat, může vyřešit všechny problémy mezilidských vztahů,“ dodává a my s ní souhlasíme a zveme každého ke společnému zážitku.

Festival nese jméno fenomenálního romského kytaristy Django Reinhardta (1910–1953), který se i přes svůj zdravotní handicap stal celosvětově uznávaným umělcem a může v tom být pro každého dobrým vzorem, že každou překážku je možné vlastním úsilím překonat.

Budeme se těšit na další ročníky skvělého festivalu Django fest a přejeme všem účastníkům a organizátorům vše nejlepší do nového roku!

text a foto: Sabir Agalarov

Perkusista Ivan Kandrác ze skupiny Imperio

Bavič Gejza Horváth, moderátorka Veronika Kačová a zpěvák Tomáš Botlo

Tanec flamenco v podání skupiny Caminando

Přerovská jazz-funková skupina Imperio

Antifašistické umění na výstavě Xenofilia ukazuje...

dokončení ze str. 1

Je to projekt Lukáše Houdka ukazující soužití Romů a etnických Čechů na Rokycansku do roku 1989. „Ten prvotní nápad přišel na Facebooku, kde jsem přišel na fotografie Květy Tůmové, která je uvedena jako spoluautorka. Je to sedmdesátiletá žena z Rokycan a ty fotografie jsou ze života její rodiny. Ona sama chodila po domech svých známých a vybírala fotografie, které potom podomácku digitalizovala a uveřejňovala na Facebooku, aby připomínala, jak vypadal život Romů dřív,“ popisuje Houdek.

„Oslovil jsem ji s tím, že bychom to přenesli do galerie a znovu jsme vybírali fotky od Romů v Rokycanech, které mapují život od příchodu ze Slovenska až do roku 1989. Také jsem vyhlásil open call, aby mi lidi přinesli rámečky, které jsou od Romů i Neromů, můj cíl byl, aby to mělo domácí nádech. Fotografie jsou velmi intimní a normálně se s nimi člověk nesetká,“ vysvětluje a promýšlí si, co ho při práci na projektu nejvíce zarazilo. „Překvapilo mě, že je tam spousta fotografií, kde jsou Romové i neromové spolu a jsou v pohodě. Studoval jsem romistiku a vím, že hlavně v Rokycanech bylo soužití dobré. Je to vidět i třeba na snímcích z 50. let, že lidi se mezi sebou brali, ty problémy začínají až dnes, i díky vlivu médií.“

Ke konceptu výstavy Xenofilia se ozývaly i kritické hlasy, a to přímo od vystavujících. „Sama jsem jednu takovou první výstavu v Čechách dělala, jmenovala se Rodinná pohoda, někdy okolo roku 2009 a byla také dělaná stylem o nás bez nás. Tehdy jsem sama sebe zkritizovala a vím, že to takhle nemá být,“ říká umělkyně Tamara Moyzes. „Od té doby spolupracuji s velkým množstvím i mezinárodních romských umělců. Konalo se biennále, kde měli poprvé svůj pavilon. Zdá se mi jako hrozná škoda, že mluvíme za ně.“

Moyzes se nakonec vzhledem k celé koncepci rozhodla nevystavovat původně zvažovaný soubor Roma Kale Pantera (Romští černí panteré): „Když jde o xenofili, což je termín sebraný z nacistické terminologie, je dobré reagovat tím, jak zasahuje do osobního života. Vystavila jsem billboard dva metry na metr a půl z webových stránek Islám v České republice nechceme, které dlouho reflektují

moji práci.“ Billboard, kterým podle svých slov povyšuje nenávist na umělecké dílo, vystavuje umělkyně už rok a půl u nás i v zahraničí, což stránka zaregistrovala. „Adam Bartoš psal ve svých článcích, jak

jsem je hrozně urazila, když jsem použila jejich vydesignovaný materiál,“ uzavírá Moyzes.

Hana Biriczová
foto: Filip Slivka

Článek publikován na rozhlas.cz

Filmové čtvrtky MRK

Muzeum romské kultury od dubna 2013 pořádá v prostorách konferenčního sálu Moravské zemské knihovny pravidelná filmová promítání. S výjimkou letních prázdnin se konají každý třetí čtvrtek v měsíci, vždy od 18 hodin. Prosincové uvedení dokumentárního filmu Verdikt v Maďarsku se tak stane již šestnáctou akcí v řadě, kterou takto realizujeme.

Zaměřujeme se na tvorbu tematizující romskou kulturu, výrazné osobnosti, ale i obecnější aspekty soužití romského etnika s majoritou v našich zemích i za hranicemi. Promítání je vždy zakončeno diskuzí s pozvanou osobností, buďto spjatou se vznikem filmu, či odborníkem na danou oblast života společnosti.

Promítáme hrané filmy (např. snímek z 50. let Můj přítel Fabián, maďarské drama Je to jen vítr či nový film Petra Václava Cesta ven s hercem Davidem Ištokem jako hostem), hlavní dramaturgický záběr však spočívá ve snímcích dokumentárních. Známa režisérka Helena Třeštíková u nás uvedla svůj portrét Vojty Lavičky Nahoru a dolů, své diváky si našel i její starší TV film Být Romkou.

Dále jsme se dotkli např. tématu novodobé lichvy (Šitkredit a diskuze s ředitelem Občanské poradny Davidem Oplatkem), pravicového extremismu (Mladý, hrdý nácek s politoložkou Petrou Papiežovou – Vejvodovou), mezinárodní adopce dětí z romské komunity (Dlouhá cesta domů s právníčkou Markétou Kučerovou Košutovou) či romské LGBT menšiny (Roma boys – Příběh lásky s aktivistou Davidem Tišerem).

Některé ze čtvrtků jsou pak koncipovány více jako komponované večery. Promítání archivních filmových záznamů na téma „Podoby asimilace Romů“ doprovázela četba dobového tisku a diskuze s romskými osobnostmi všech generací. Projekce TV snímku z roku 1971 Rom hraje, zpívá, tančí byla spojena s předáním ceny MRK paní Emílii Machálkové a diskuzí s muzikanty-pamětníky, kteří ve filmu vystupují.

Muzeum také uvedlo dva krátké dokumenty o romských sportovcích V provazech ringu a Bojovníci z Karviné z vlastní produkce. Následovala diskuze s kickboxerem a rapperem Lukreciem Changem.

Promítání budou pokračovat i v roce 2015 a samozřejmě všechny srdečně zveme k účasti. Vstupné je až na výjimky zdarma. **Martin Chlup**

Žít, pomáhat a volit

Komunální volby jsou za námi a já jsem opět vhodila svůj hlas do volební urny. Člen volební komise požádal o prokázání mé totožnosti a zakroužkoval mé jméno na seznamu voličů, aby potvrdil moji volební účast. Nemohla jsem si nevšimnout, jak málo jmen je na papíře v kroužku. Volební účast je opět nízká.

Protože bydlím v „lokalitě“, nutí mě to zamyslet se nad tím, proč chodí tak málo Romů k volbám. Nechodí k volbám, protože neví, koho volit. Neví, jak volby probíhají. Neví, jak vyplnit volební lístek nebo je jen příčinou nezájem o sebe sama či politické dění ve městě.

Na některé otázky a nejasnosti ohledně průběhu a seznámení s nabídkou volebních kandidátů mohou Romové kontaktovat například neziskové organizace, které jim poskytnou základní informace o volbách (místo, čas, jakým způsobem se volí). Dále si mohou sami vyhledat informace na internetu, který přece používají každý den. Proto je mi líto, že my Romové sami sobě často argumentujeme svou neúčastí neznalostí a nezájmem, a přitom právě tohle máme nadsoh ruky. Pouze zahazujeme šance pro svou lepší budoucnost a pak především pro budoucnost svých dětí.

Nezájem o sebe sama musím kategoricky odmítnout, denně slyším od svých sousedů, jak jsou nespokojeni se svým bydlením a tím, že nemají práci. Moje sousedka se mi stěžovala, že už několik let řeší žádost na městě o přidělení náhradního bytu, pravidelně chodí na bytový odbor a její žádost se nikam neposouvá, neustále se jen hádá s pracovníci odboru. Neodpoví jí ani na základní otázky ohledně přidělování bytů. Na úřadě vlastně nikdo nic neví. „O Vaši žádosti rozhoduje bytová komise složená ze členů zastupitelstva,“ a tak sousedka stále bydlí s rodinou v jednopokojovém bytě, kde je plíseň a vlhkost. Potkala jsem sousedku v den voleb a zeptám se jí, zda byla volit. „Nebyla,“ je její odpověď, volby ji nezajímají. „A víš, že to je možná příčina tvé nespokojenosti a problémů s bydlením? Je jenom na tobě, jestli se změní na městském úřadě vedení a také komise, která rozhodne o tvé žádosti. Vidím, že jsi s tímto vedením nespokojená, tak s tím něco dělej a běž volit.“ Sousedka se usměje a řekne: „Tak já asi půjdu.“

Právě pro tyto chvíle svého života věřím, že máme ještě každý šanci něco na sobě změnit. Možná dnes nepůjde volit, ale vím, že o tom bude přemýšlet. Možná se zúčastní příštích voleb a dá si tu práci a čas zjistit si něco o kandidátech ve svém volebním okrsku. Tak jak to dělám já, která jsem dříve také měla stejný „nezájem“. Sama jsem se vyloučila z tohoto procesu zapojení do společnosti. Postupem času mi ale došlo, že moje děti budou vyrůstat v tomto městě a je jen na mě, jestli jim půjdu příkladem a naučím je využívat jejich právo a tuhle, i když možná nepatrnou, možnost něco ve městě změnit. Součástí života Romů jsou velké překážky, většina z nás se s těmito překážkami smíří a přestanou je překonávat, ale dnes a pro další dny vidím potřebu se naučit tyto překážky překonávat. Je čas se učit a být součástí společnosti a především tohoto města. Přejí si vidět Romy, jak chodí k volbám, jak zvelebují své okolí, jak se zapojují do dění ve městě a to vše, jen protože to chtějí sami. Sami chtějí přispět svojí účastí k fungování města. To by měl být pro naše budoucí dny náš hlavní cíl. Ukázat lidem, že my jsme tady a umíme žít, pomáhat a volit.

Marie Giňová

Protipředsudkové workshopy

Ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci proběhly na naší Základní škole na ul. Jarošova v Havířově-Šumbarku pracovní dílny v rámci projektu ESF OP VK „Protipředsudkové workshopy pro žáky ZŠ a SŠ se zaměřením na multikulturní výchovu“. V období říjen – listopad 2014 se realizovaly pro žáky 8. a 9. ročníku tří dvouhodinové pracovní dílny. První z nich „Všichni jsme různí – všichni jsme stejní“ vedla nejen k sebezpoznávání, toleranci, umění naslouchat, respektovat odlišnosti jiných kultur, reflexi a uznání ostatních sociálních skupin, ale zejména k vnímání odlišnosti jako příležitosti k obohacení, nikoli jako zdroje konfliktu.

V druhé pracovní dílně „Předsudek má mnoho podob“ si žáci prostřednictvím her společně se studenty vyzkoušeli, jaké následky mohou mít naše vlastní předsudky, které si mnohdy ani neuvědomujeme, při posuzování lidí na základě prvního dojmu, a jak se správně rozhodovat v krizových situacích a časové tísni. Na základě těchto prožitků i vlastních zkušeností si žáci uvědomili, že se s předsudky nesetkávají jen ve spojení s příslušníky jiných kultur, ale také v postojích a jednání vůči různým skupinám, se kterými se denně setkávají ve škole nebo na ulici.

Poslední pracovní dílna „Je extremismus vzdálený nebo blízký?“ úzce navazovala na ty předcházející. Tentokrát žáci pracovali nad problematikou současných projevů extremismu v naší zemi. Mnohem intenzivněji si žáci formou prožitkových her uvědomovali důležitost vzájemné tolerance a pochopení národních historických i kulturních odlišností ve společnosti. V otevřené diskuzi si žáci ukázali, jak tenká je hranice od postojů netolerance k extremismu a jeho nebezpečným projevům v naší společnosti.

Pracovní dílny vedli studenti pátého ročníku Kulturní antropologie UP v Olomouci Barbora Viktorová a Michal Prokeš. Následně ve výuce občanské výchovy, kdy jsme se vraceli k jednotlivým tématům, děvčata a chlapci velmi ocenili společnou práci se studenty. Zaujali žáky nejen svými znalostmi, ale i osobním přístupem a empatií k třídnímu kolektivu i ke každému žákovi zvlášť.

Zapalačová Šárka

ZŠ Jarošova, Havířov-Šumbark

Pal o Jaňus the leskeri romňi

Ehin agor čhon, o aprilis, berš 2005. O terno, trandathepandžerberšengero Rom, o Jaňus, avľa khere pašal o rokicaňakero čhibalo lačha kedvaha. Khere pre leste užarenas o dad the e daj. „Dikhav, hoj dopeľal mištes. Asas, nasal cholamen,“ phend’a o dad. „No, kaj te phenav čačipen, ta igen napaťavas, hoj man kidena avri. Sas odoj mek duj gore, ta mange dogeľa, hoj jekh dženo lendar chudel odi buťi. Preci nadena e buťi mange, te len hin odoj lengere manuša. Aľe sa dopeľa mište a sar phend’a o čhibalo, hoj me kerava odi buťi, ta soduj gore thode šutle muja a gele maj het. Sar okle gore odgele, chudľa mandar o čhibalo te phučkerel, keci sam džene a kana chudaha te kerel. Amen nadikhas pre oda, savo d’ives ehin, či sombat vaj kurko, phend’om le čhibaleske. Adad’ives džava pal o murša a te oda džala, ta mind’ar tajsja džaha te kerel.“ „A tu čudaľines, hoj ile tut a na le gadžen? Jon peske sa mištes prekidle, kaj kernas a sar a bizutnones vakernas le goreha, le Feltoha. Ke leste kernas keci berša. Sem oda kilometri the kilometri keci lena vižužard’an, čar pašal lende čhingerđan a sa spratinđan a savoro, so kampľa, prikerđan. Jon džanen, hoj the kada džanen te kerel, vaš oda tumen ile. No, a hoj tut hin pre kadi buťi mašini, oda tiš džanen,“ phend’a o dad. „O čhave mek naavle andal e sikhad’i?“ phučľa o Jaňus. „Ko džanel, kaj čavarginen,“ odphend’a leske o dad. „Sar ena bokhale, maj avna khere,“ phend’a e daj, „lenge kampil da, a na kajse benges, sar tu and’al. Nadžanav, soske peske iľal ajse čorachanes benges, či oda hiňi rakľi, či varesavi vlachiňa pašal o kolo-točis. Lenge sa prilepisaľol pro angušta,“ phend’a e daj. „E rakľi adaj nane a mek duj berš naela, ta mušinas te viľikerel a te postarinel pes pal o čhave,“ phend’a e dad. O Jaňus čak šunlas a nahas leske mištes. Kada šunlas furt, sar o čhave vare-so kernas. Has les duj murša, dvojički, has lenge eľta berš a la čhake eňa. „Či imar vakeraha but vaj čino, oleha nič nakeraha. Ola duj berš, so chudľa, mušinel te odbeľel a paľis dikhaha, so ela odijader, sar pes ľikerla. Te la cirdela pale te čoreľ, ta džala peske šukares khere,“ phend’a o Jaňus. „Ča te na en o čhave pal late,“ dodiňa e daj.

Pal o dílos obgeľa o Jaňus le muršen, so leha kernas a pre aver d’ives gele andre buťi. E buťi lenge džalas mištes, sako džanelas, so kamel te kerel. Tel jekh d’ives prežužarde baro koter len. Kernas ži šov ori, khere džanas spokojne.

O Jaňus avľa khere zuňimen, aľe spokojno, hoj kerde ajso koter. E daj leske kisitind’a o chaben, oda so rado chalas – vipeko mas, armin, the phuvale. Sar o Jaňus dochal’a, rozdikhľa pes pal o kher. „Kaj o čhave?“ phučľa la datar. „Chale a gele varekaj avri. Naphende aňi lav, kaj džan. Aňi čepo pes naul’ikeren khere. Sar hine hodna, ta našľon sar thuv. Chibaľinel lenge e daj. E god’aver – džal te čoreľ andre samoobsluha a del pes paš oda te chudel, paľis andre skľepa, kaj bikenavel o somnakaj, čord’a odoj e angrušt’i the čeňa a o kameri la paš oda odile, no, a o phandle peske vaš lake avle ži khere. Likerlas pes avka, sar te la naul’ahas so te chal, te geľa te čoreľ andre samoobslu-

ha. Me nadžanav, so pre late dikhas. Te lel peske pre men ajsa čorachaňa rakľa, te adaj has pherdo šukar romane čhajora, so len džanas ciknovarbastar, džanas lenge-re famel’iji. A tu pes thoďal kajse bengeha...“ O čhavo čak šunlas a naphend’a aňi lav. Andre oda avľa andro kher o dad, o Belas. „Či imar vakeraha but vaj čino, ta feder naela. Jov džanel, hoj kerďa namištes, ta namušines leske kada furt te leperel. Mek ča la hin odbešto jepaš berš. Sar la premukhena, ta dikhaha, so ela odijader, sar pes ľikerla. Jov laha dživel, ta jov mušinel te džanel, so kerel.“ „Kajča dopoťinena pr’oda o čhave,“ diňa pes anglal e daj, „tu nasal ňisavo leňuchos, keres buťi, zarodes šukar love, hin tut tiri bitovka. Aňi jekh Rom adaj Rokicaňate pr’oda nane feder sar tu, až o gadže tuke zavizdinen, sar dikhen o cikno bagros the multikara, so lenca keren. Kecivar šund’om: Kde ten cikán na to vzal... A joj – mušinel te džal te čoreľ a le čhaven te mukhel pre tute the pro phure manuša?!“ O Jaňus čak šunlas, paľis peske bešť’a, thoďa tele o šero a zmukhľa: „A so kamav te kerel, te murdarel pes, či le čhaven? Me la bičhaďom te čoreľ, či so?!“ Andro dad sar te vareko viľind’ahas. „S’oda tu vakeres? So pes ačhiľa, ta pes ačhiľa. Varesave diliňipena mukh andal o šero. Savoro mište doperla, a tu imar preačh,“ phend’a la romňake, „či kames, hoj pes adaj čačes vareso te ačhel? Dosta les marel e bibacht, mek leske furt čhivkeres pro jakha, so kerďa e Maruna.“ La da sar te čhid’ahas vareko pal o muj, sar dikhľa, savo o čhavo bibachtalo. „Prebačin mange, hoj kavka vakerav. Imar ľikerava o muj zaphandlo.“

Nal’ikerďa but, avle o čhave. „Ta kaj sanas?“ zmukhľa pre lende o dad, „sem imar ela polokes ochto ori.“ „Bavinahas pes avri le čavenca,“ phend’a e čhaj, e Maruška. „A andre sikhad’i sar tumenge džal-

las? Hin tumen uloha?“ phučľa o Jaňus. „Ešeb mi pes thoven, mi chan a paľis lenca kereha o ulohi,“ phend’a e daj. „Ta šup šup, šund’an, so tumenge phend’a e baba,“ zmukhľa pro čhave o dad. O čhave kerde sa, so lenge phend’a a o Jaňus lenca paľis kerďa o ulohi. Kavka oda has maj sako d’ives.

Pregel’e vaj duj kurke a le Jaňuske avľa o ľil, hoj šaj džal pal e Maruna andre bertena pre navšťeva. Maškar oda dokerďa le romenca jekh bari len a vifakturind’a e buťi. Chudle vaše šukar love. O Jaňus, sar chudľa o ľil, hoj šaj džal pal e Maruna, ta vareso leske vakeralas, či oda ela mištes, te pal late džala. Aľe kada les maj mukhľa. Avľa leske pre god’i, hoj pre leste bizutnones igen užarel, aľe aňi jov pes našťik doužard’a, kana la dikhela.

Jekh d’ives anglal, mindig kamľa pal late te džal, e daj kisitind’a angla late o chaben. Pre aver d’ives pes o Jaňus vidiňa le motorihla pal late ke Pardubica, odoj has zaphand’i. Rokicaňatar kije Pardubica ehin ajse dujšel kilometri. Avľa odoj ki o dílos, mindig arakhľa e bertena, ta has jekh ora. Pal e romňi les mukhle maj, so čak leha povakerde. Li-gende les andro kher, kaj has o džuvľija, so užarnas pro navšťevi. E Maruna, sar les dikhľa, ačhiľa sar prifaďimen ki o stolkos a o apsa lake demade andro jakha. Jov peske pribešť’a angla late, chudľa la vastendar a o apsa tiš leske zaile o jakha. Sar čepo avle kija peste a pregeľa len o roviben, chudle peske te vakereľ. Vakernas pal o čhave, pal o dad, pal e daj a calo famel’ija a so nevo Rokicaňate a pal oda, sar pes lenge phares dživel jekh bi avreskeri. La Marunake has igen pharo, so kerďa a egerind’a, hoj imar šoha nič kajso nakerla. Vakernas vaj jekh ora a paľis avľa e bacharka a ukončind’a la Marunake e navšťeva. Mindig pes rozgele, iľa peske e Maruna o balikos, so lake o Jaňus and’a.

Pokračování na str. 7

dokončení ze str. 6

O Jaňus pes vidíňa khere. Igen mištes pes leske khere nadžalas. Has leske andro jakha e romňi, furt pre late gondolinlas. Khere doavľa vaj sove orendar. Adaj les savore imar užarnas. E daj leske maj thoďa te chal. Savore has igen zveda-va, sar e Maruna odoj dživel. Sar chaľa, chudľa te vakereľ. Ešeb pre-

diňa o pozdraví, so lenge e Maruna bičhaďa a le čhaven čumidľa vaš lake. Pafis lenge rozphendľa, sar odoj dživel, sar lake phares pal o čhave, pal e dad the pal e daj a calo famelfija a nabisterďa lenge te phenel, hoj leske egerindľa, kaj šoha nič načorľa. „Te delas o Devlo-ro,“ phendľa e daj, „talam odoj chu-

dela godi a kala diliňipena, so ker-las, la predžana.“ O hiros, hoj has o Jaňus pal e romňi Pardubicate, pes rozgeľa pal o Roma sar balvaj. Sako lestar phučelas, sar odoj dživel, sar pes zľidžal le avre džuvľijenca a so jekh aver. A sako lake žičinlas, kaj te avel so neksigeder bachtales khe-re.

Andrej Giňa

O Janovi a jeho ženě

Byl konec měsíce dubna roku 2005. Pětatřicetiletý Jan se vrátil z rokycanské radnice s dobrou náladou. Doma už na něj čekali rodiče. „Tak vidím, že jsi dobře dopadl, když jdeš tak zvesela,“ začal otec. „No, popravdě jsem moc nevěřil, že vyberou zrovna mě. Byli tam ještě nějácí dva gádžové, tak jsem si myslel, že tu práci dostane nejspíš jeden z nich. Přece nedají práci mně, když tam mají svoje lidi, říkal jsem si. Ale dopadlo to dobře, když starosta oznámil, že tu práci budu dělat já, gádžové se sebrali a zmizeli. Jen co byli pryč, začal se mě starosta ptát, kolik nás je a kdy můžeme začít dělat. My nehledíme na to, jestli je sobota nebo neděle, řekl jsem mu, ještě dneska obejdu chlapy a když to půjde, můžeme začít už zítra.“ „A ty se divíš, že vybrali tebe, a ne nějaké gádže? Oni si dobře zjistili, co kde tvoji lidi dělali a určitě taky mluvili s panem Feltou. Však jste pro něj dělali zakázky kolik let. Vyčistili jste kilometry a kilometry řek, sekali jste kolem nich trávu, kde bylo potřeba, spravili jste břehy a všechno kolem uklidili. Starosta ví, že umíte vzít za práci, proto tě na to vybral. No, a že máte vlastní stroje, to si taky určitě zjistil,“ řekl mu otec. „Děti tu ještě nejsou ze školy?“ zeptal se Jan. „Kdo ví, kde se zase toulají,“ odpověděl otec. „Až dostanou hlad, hned budou doma,“ přidala se matka, „potřebovaly by opravdovou matku, ne tu potvoru, která bohužel je jejich matkou. Nepochopím, proč sis vlastně tu zlodějku přitáhl do domu, a je jedno, jestli je gádžovka nebo nějaká olaška od kolotoče. Takovým se všechno lepí na prsty.“ „Jejich matka tu není a ještě dva roky nebude,“ připomnul jí její muž, „musíme to vydržet a o děti se postarat.“ Jan jen poslouchal a dobrá nálada ho úplně přešla. Tyhle řeči slyšel pokaždé, když se děti chovaly, jak neměly. Měl dva syny, dvojčata, kterým bylo sedm a starší devítiletou dceru. „Můžeme o tom mluvit pořád dokola, stejně nic nenaděláme. Ty dva roky, co dostala, si musí odsedět a pak se uvidí, co dál. Jestli bude pokračovat v tom, co dělala, pošlu ji pěkně rychle tam, odkud přišla,“ povídá rodičům. „Jen aby děti nebyly po ní,“ dodala ještě matka.

Odpoledne Jan obešel chlapy, kteří s ním pracovali a další den se pustili do práce. Práce jim šla dobře od ruky, každý hned věděl, co má dělat. Za jeden den vyčistili pěkný kus koryta místní řeky. Když v šest hodin skončili, mohli jít s dobrým pocitem domů.

I Jan se vrátil domů unavený, ale spokojený. Matka mu hned přines-

la na stůl večeři, jeho oblíbené jídlo – pečené maso, zeli a brambory. Jen co dojedl, rozhlídl se po bytě. „A děti jsou kde?“ divil se. „Najedly se a šly někam ven, neřekly ani kam. Měly by se držet víc doma. Jak můžou, zmizí jak pára nad hrncem. Chybí jim matka,“ začala zase matka a pokračovala svou obvyklou písničkou: „Chytračka – jde krást do samoobsluhy a nechá se při tom chytit, pak zase ve zlatnictví ukradne prsten a náušnice a natočí ji u toho kamera. No, není divu, že si pro ni policajti přišli až domů. Chovala se, jakoby neměla co jíst, že musela jít krást do samoobsluhy. Já nechápu, cos na ni viděl, proč sis tu zlodějku pověsil na krk, když kolem byla spousta pěkných našich holek, které jsme znali od malička, znali jsme i jejich rodiny. A ty ses dal dohromady s takovou potvorou...“ Jan poslouchal matčiny výčitky a neřekl ani slovo. Vtom se vrátil domů otec Béla a vložil se do hovoru: „Můžeme se o tom bavit pořád dokola, tak jako tak, tím si nepomůžeme. On ví, že udělal chybu, tak mu to nemusíš pořád připomínat. Však si odseděla teprve půl roku. Až ji pustí, uvidíme, co bude dál, jak se bude chovat. On s ní žije, tak musí sám vědět, co dělá.“ „Jenže na to doplatí děti,“ nedala se matka, „ty nejsi žádný lenoch, pracuješ, vyděláváš slušné peníze, máš svoje bydlení. Ani jeden Rom z Rokycan se nemá tak dobře jako ty. Dokonce i gádžové ti závidí, když vidí bagr a multikáru, které sis mohl na práci pořídit. Kolikrát už jsem zaslechla: Kde ten cikán na to vzal... A ona? Musí jít krást jídlo a dopadne to tak, že děti nechá na krku tobě a nám, starým lidem.“ Jan na to neřekl ani slovo. Sedl si a sklopil hlavu, pak promluvil: „A co mám dělat, mám se zabít? Nebo děti? Copak já jsem ji posílal krást?“ Otec na něj zůstal koukat jak opařený: „Co to povídáš?! Co se stalo, stalo se. Někaké hlouposti pusť z hlavy. Všechno dobře dopadne, a ty už s tím konečně přestaň,“ obrátil se na ženu, „nebo chceš, aby se tady opravdu něco stalo? Dost ho osud potrestal a ty mu pořád dokola předhazuješ, co Maruna provedla.“ Matka viděla, jak se syn nešťasný a bylo jí, jako by dostala facku. „Promiň, že jsem tak mluvila. Už budu držet jazyk za zuby,“ omluvila se.

Netrvalo dlouho a děti se vrátily domů. „Kde jste zase lítali?“ spustil na ně Jan, „už je pomalu osm hodin.“ „Hráli jsme si venku s ostatními dětma,“ odpověděla mu dcera Maruška. „A co bylo ve škole, máte úkoly?“ zeptal se otec. „Ať se nejdřív umyjou, nají a pak s nima

uděláš úkoly.“ „Tak šup šup, slyšeli jste babičku,“ popohnal děti Jan. Děti udělaly, co řekl a pak jim pomohl s úkoly. A tak to šlo skoro každý den.

Asi za dva týdny dostal Jan z věznice dopis, že může přijet za Marunou na návštěvu. Mezitím už se svou partou dokončil zadaný úsek břehu řeky a vyfakturoval si práci. Dostali za to pěkné peníze. Když Jan dostal dopis, že může za Marunou přijet, nejdřív ho napadlo, jestli tam vůbec má jezdit. Ale pak si to rozmyslel. Věděl, že na něj určitě bude čekat a musel si přiznat, že ani on se nemůže dočkat, až ji uvidí.

Den předem pro ni nachystala jeho matka balík s jídlem. Jan se vydal autem do Pardubic, kde je ženská věznice. Z Rokycan do Pardubic je to asi dvě stě kilometrů. Přijel tam kolem poledne a než našel věznicí, byla jedna hodina. Hned jak ho zkontrolovali, pustili ho za ženu. Odvedli ho do místnosti, kde všechny ženy čekaly na návštěvy. Když ho Maruna uviděla, zůstala sedět na židli jako přimrazená a slzy jí vhrkly do očí. On si k ní přisedl, vzal ji za ruce a i jemu se slzy tlačily do očí. Když se trochu vzpamatovali a přešel je pláč, začali si povídat. Mluvili o dětech, o rodičích, o celé rodině, o tom, co je v Rokycanech nového, i o tom, že se jim těžce žije, když musí být jeden bez druhého. Maruna velmi litovala toho, co udělala a slibovala, že už v životě nic neukradne. Mluvili spolu asi hodinu, když přišla bachařka a ukončila návštěvy. Než se rozloučili, vzala si Maruna balík, který jí Jan přivezl.

Jan se vydal na cestu domů. Moc dobře se mu nejelo. Pořád měl svou ženu před očima, musel na ni stále myslet. Když dorazil domů, bylo šest hodin, všichni už na něj čekali. Matka mu hned připravila jídlo. Všichni byli zvědaví, jak se Maruně daří. Jan se najedl a začal mluvit. Nejdříve je všechny od Maruny pozdravoval a děti políbil místo ní, tak jak chtěla. Pak jim vyprávěl, jak se jí žije, jak se jí stýská po dětech a celé rodině a nezapomněl vyřídit, že mu slíbila, že s krádežemi už je konec. „Kéž by pánbůh dal a byla to pravda,“ řekla matka, „snad tam dostane rozum a přejdou ji ty hlouposti, co dělala dřív.“ Zpráva o tom, že Jan byl navštívit svou ženu v Pardubicích, se rozšířila mezi místními Romy jako vítr. Každý, kdo ho potkal, se ho hned vyptával, jak se jí tam žije, jak se snáší s ostatními a všechno možné. A každý jí přál, aby se co nejdřív mohla vrátit domů.

Andrej Giňa
přeložila: Martina Vyziblová

Mikuláš naděloval v Muzeu

V pátek 5. 12. odpoledne do Muzea romské kultury zavítal Mikuláš, aby odměnil děti, které pravidelně docházejí na individuální doučování.

Před samotnou Mikulášskou návštěvou proběhla prezentace fotografií z akcí Dětského muzejního klubu a prezentace nejlepších fotografií fotokroužku Dyk Foto. Následovalo taneční vystoupení romských i moderních tanců a pěvecké číslo. Vrcholem besídky byla premiéra hudebních videoklipů, které děti samy natočily na víkendové akci pro starší. Na závěr zazněly koledy při doprovodu houslí Antonína Tábořského a pak už přišel Mikuláš, andělé a čerti a začala nadílka.

Celé lektorské oddělení chce poděkovat paní Daně Teinitzer, bez které by celá Mikulášská besídka nemohla proběhnout. Dále chceme poděkovat panu Seidlovi z firmy Motorcity s.r.o., panu Jursovi z firmy Sido, dále paní Martě Domanské a Martinu Jelínkovi z firmy Motiv, zpěvačce Haně Fatamorgáně, Vladimíru Šedivému, Petře Quittové a panu Ladislavu Gažimu z Box Clubu Gaži Brno.

MRK

Mikulášská besídka Dětského muzejního klubu, vystoupení romských tanců.
foto: Michal Jašek. Z nesbírkové kolekce MRK

Mikulášská besídka Dětského muzejního klubu, Mikuláš čte z knihy skutků.
foto: Michal Jašek. Z nesbírkové kolekce MRK

Balada pro pana Wiesentála

Píšu si baladu pro pana Wiesentála a snad ani nemusela být. Kdyby mi smrtka neukazovala, že je to těžké někdy Romem být, že je to těžké někdy klidně žít. Věříme v naději pro lidi dnešní doby, jenž naučí se mluvit, jenž začnou žít tak trochu nějak jinak. Jiný ti může naznačit – poradit cestu, ale člověka ze sebe sám udělat musí! A že jsou Romové hodně zatracení, polykám slova starých předků. Barvím si myšlenku, že mé děti čekají, stojí za dveřmi, oči skleněné, ptají se: Táto, jsme tady ještě dětmi!!! Uvedení v omyl, že válka skončila, neseme noviny svého žalu. Kronika doby, o kterou se soudila? Mé slzy všech století, slzy mé – mé slzy na terezínských kolejkách. Chci varovat vrahy zítřka, a to bez legrace! Ukované kříže fotit s červánky. Ledovou sprchou vzbudit dnešní Romy. Dost křiku hloupých na hloupého. Dost našich předků uchycených do hlavy. Jemné chmýří káněte lesního léta sem a tam. To je asi jediný pohled, který ráda mám. A ještě život, květy a po dlouhé zimě čokoláda. A ještě, když máma a táta se mají rádi, chytanou se černí a bílí kamarádi všech odlišných barev víceček.

Veronika Kačová

www.romea.cz

Informační portál o všem, co se děje ve světě Romů.

Romská dívka

Jmenuji se Katrina, navštěvuji devátou třídu. A upřímně sděluji, že nemám v lásce Romy. Protože nás vykradli. Jsou tomu asi čtyři roky, kdy jsme se nastěhovali do nového rodinného domu. Táta i máma museli a musí tvrdě makat, aby mohli splácet velkou hypotéku. Jednou jsme nebyli doma. Celá naše rodina byla tehdy na dovolené v Egyptě. Když jsme se po čtrnácti dnech vrátili domů, tak nás málem „trefil šlak“. Všechny drahé věci a zvláště elektronika byly pryč! Od mobilů až po velkou LCD televizi. Sousedé nás informovali, že několikrát viděli partu mladých Romů v blízkosti našeho domu. Od té doby mám jasno. Romové jsou líní, špinaví, nepracují a kradou! Ve škole do třídy se mnou bohužel jedna Romka chodí. Už od první třídy. Za tu dobu jsem s ní snad promluvila jen jednou. Jinak si jí vůbec nevšímám. Jen občas se o ní s mými kamarádkami bavíme, že její rodiče nejspíš nepracují. A kdo ví, co vůbec jedí. I když kolikrát od svých kamarádek slychávám, že je pěkná a že nosí moderní oblečení. V tom případě je hned okřiknu. A ony hned změní názor. Jak jinak, že? Moc dobře vědí, že by pak nebyly žádné páteční večírky ani sobotní nakupování na účet mé mámy. Prostě tu holku vůbec nemusím. Případá mi taková divná. Každý den si nosí domácí svačiny, jako třeba chleba, rohlík se salámem, s paštikou. Já takové nikdy nemívám. Já totiž jsem lepší a nosím peníze, abych mohla každý den do školního bufetu a kupovat si ke svačině brambůrky a colu. A ještě k tomu nechodí ani na obědy! Děs a hrůza. Nechápala jsem to.

Nedávno se nám přihodila smutná událost. Můj táta přišel o práci! Děsně jsem mu nadávala, protože neustále hovořil o tom, že jelikož z mámi na platu neutáhneme hypotéku, tak je třeba se hodně uskomnit a šetřit. A co moje večírky a nakupování?! Byl to můj konec. Mé kamarádky si mě přestávaly postupně všimát, jelikož se u mě doma neuskutečňovaly žádné večírky a ani sobotní nakupování se nekonalo. Začali se kamarádit s NÍ. O přestávkách jsem je pozorovala, jak se baví a hlasitě se smějou. Bylo mi smutno, chtěla jsem své kamarádky zpátky. Ale nemohla jsem dovolit se ponížít a být v její blízkosti. Naše finanční situace byla čím dál horší. Šla jsem do školy bez peněz, takže jsem si nemohla ani koupit svoje oblíbené brambůrky. V ten den jsme zrovna měli odpolední vyučování a já neměla zaplacený oběd. Hlady jsem ani nedýchala. Lehla jsem si na lavici, aby nikdo neslyšel, jak mi kručí v břiše. Vtom mi zezadu někdo poklepal na rameno. Otočila jsem se a za mnou stála ONA. Má romská spolužačka. Ušklíbala jsem se na ni. Ona se na mě pěkně usmála a podala mi půlku chleba namazaný máslem a šunkou se slovy: „Na, neboj se a jez“. Položila ho na lavici a odešla. Nechtěla jsem si od ní vzít, ale hlad byl silnější. Vzala jsem si ho a během pár sekund jsem ho měla v žaludku. Nakonec jsem za ní šla a poděkovala jsem jí. Vtom se k nám přidaly i mé bývalé kamarádky a ani nevím jak, ale prostě jsme se zakecaly. Uvědomila jsem si, že je stejná jako MY. Nebo vlastně ještě lepší. Ona jediná mi nabídla svačinu a vůbec nic nechtěla na oplátku. Je tak skromná a hodná. Začala jsem ji víc poznávat a dokonce jsem chodila i k ní domů. Měli tak veselé domov. Neměli sice ty nejmodernější věci jako my, ale měli útulno a k mému údivu i čisto. Její máma byla doma na mateřské. Každý den vařila vynikající teplé jídlo a chystala jí svačinky do školy. Kdežto moje máma byla denně do večera v práci, proto mi nikdy nechystala domácí svačinky. A také nikdy nevařila. Už chápu, proč nechodila na obědy. Školní jídlo a dobroty od její mámy se nadaly srovnávat. Její táta nepracoval. Ne proto, že by nechtěl, ale proto, že ho nikde nechtěli zaměstnat. Měli vůči němu předsudky, tak jako já kdysi. Sama jsem byla svědkem, jak denně obcházel firmy a fabriky a ptal se na volná místa. Jenže marně. Je to zvláštní, ale až nyní u své romské kamarádky poznávám, co je teplo domova. Už nebudu soudit člověka podle vnějšího obalu a podle barvy pleti, ale podle srdce. A ti, co nás vykradly? No, prostě se to stává. Tak jako v naší české společnosti jsou zlí lidé, tak i v jejich. Špatní jsou jednotliví lidé, a ne národnosti.

Bušalka

ilustrační malba, „Mad'arka“, P. Demetr

A je to tady zas

Těžko tomu uvěřit, ale je to tak. Ať chceme či nechceme, opět nám klepou na dveře. Kdo? No přece Vánoce! Zdá se to tak nedávno, kdy jsme sháněli dárky, pekli cukroví, uklízeli... a nyní je to opět tady. Pro většinu z nás začíná vánoční šílensství. Stres, shon, nervozita. Pečení cukroví několika druhů, nakupování dárků, jenže, co komu koupit?! A kde na to vzít peníze?! Tak aspoň těm nejbližším něco koupit. Manželovi, dětem, mamince, tatínkovi. No jo, zní to jednoduše, jenže dnešní děti nejsou takové, jakými jsme kdysi byli my. Od rodičů jsme nečekali žádné zázraky. Spokojili jsme se s čepicí nebo rukavičkami. Radost nám také udělala knížka, panenka anebo autíčko. Ale dnešní děti? Po celý rok zlobily a ještě si troufnou čekat pod stromčekem dotykové mobily, MP4, videohry, laptopy... a takhle bych mohla vyjmenovávat do aleluja. Darujte jim pod stromčekem teplé ponožky anebo tu knížku. Zkusťte to! A nevyhněte se tajným zlým pošklebkům a slovům: „Tak trap-

né ponožky přece nebudu nosit!“ Vzpomínám si na svoje dětství. Vánoce jsme trávili doma. Mám hodně sourozenců, takže u nás bylo vždy veselo. Vánoce pro nás nikdy nebyly ve znamení dárků. To, že se rozdávají dárky, jsme se dozvěděli až ze školy od spolužáků. Pro nás byly Vánoce to, že nám maminka pekla cukroví, nakupovala a připravovala jídlo a pití pro babičku, dědu, pro strýce a tety. Samozřejmě jsme si nazdobili stromek a zpívali koledy. Byli jsme rádi,

Hin oda inke adaj

Phares oleske te pa'al, a'le hin oda avka. Te kamas vaj nakamas, inke amenge durkinen pro vudar. Ko? No e Karačoňa! Dičhol oda sar načirla, sar cinavahas o darki, pekahas o gulipena, pratinahas. ...a inke oda hin adaj. Perdal savorende oda hin karačoňakro diliņipen. Stresos, siđaripen, choľaviben. Te pekel o gulipen, te cinavel o darčeki, a'le so kaske te cinel? A khatar upre te lel love?! Ta aspoň kole amarenge vareso te cinel. Le romeske, le čhavorenge, la dake, le dadeske. No hi, phenel pes oda lokes, a'le adadživeskere čhavore nane ajse, save samas amen. Le dajendar naužarahas ňisave upralipena. Samas rado, hoj chudľam čapka abo štreml'fi. Loš amenge kerelas knižkica, popkica či motoricis. A'le adadživeskere čhavore? Calo berš has bengore, a mek peske užarena tel o stromos mobili, MP4, počítača... a avka šaj počitínav ži alelu-

ja. Den len tel o stromos tate štreml'fi abo oja knižkica. Skušinen oda! A dikhena ole bange muja a o lava: „Kajse diline štreml'fi me naurava!“ Leperav mange pro miro čhavoriben. Pre Karačoňa samas savore khere. Hin man but phrala he pheňa, ta ke amende mind'ig veselisa-gos. Karačoňa perdal amende šoha naznameņinenas ňisave darčeki. Kada, hoj pes den darčeki, pes došund'am až andre škola le raklordenar. Perdal amende has Karačoňa kada, hoj amenge e daj pekela o gulipena, cinkerlas a kerelas o chabena he o pijaviben perdal e baba, o papus, he perdal cal'i famil'ija. Kerahas amenge šukar stromečkos a gil'avahas le Devleskere giľa. Samas barikane, hoj sam savore jekhetane a hoj hin amenge lačhes. Hin duležito te leperel, na ča le čhavorenge, hoj Karačoňa nane ča pal o darčeki. Te le čhavoren nasikhavena cikno-

že jsme všichni spolu a že nám je spolu dobře. Je důležité připomínat nejen dětem, že Vánoce nejsou jen o dárcích. Pokud děti nenaučíte podstatu Vánoc už v útlém dětství, tak si zvyknou na to, že vánoční svátky rovná se spousta dárků. Vytácí se pravý smysl a lidé je berou jako samozřejmost. No jo, něco si rozdáme, pojíme, popijeme, odpodčineme si od práce a dobrý. Jenže tak to nemůže být. Vánoce jsou původně především křesťanským svátkem. Jejich smyslem a posláním je oslava narození Ježíše Krista. Až budete po štědrovečerní večeři rozdávat dárky, vzpomeňte si na toto narození. A v duchu poděkujme tomu nahoru za to, že můžeme být dneska tady se svými blízkými a naučme se radovat se z maličkostí. I když se vše nepodaří tak, jak bychom chtěli. Přestaňme se stresovat a zbytečně nepřehánějme s přípravami a s dárky. Sám Ježíšek byl velice skromný. Důležitější než drahé dárky jsou maličkosti věnované s láskou a stmelení příbuzných.

Bušalka

Mami, Vánoce!

„Mami, kdy už budou Vánoce?“ vyptávala jsem se každý den své maminky. „Neboj srdíčko, dočkáš se, přesně za deset měsíců tady budou zpátky,“ odpovídala mi má maminka. A takto jsem se vyptávala každý týden, až jednou řekla: „Neboj srdíčko, už zítra budou tady.“ Měla jsem nepopsatelnou radost. Začala jsem okamžitě uklízet. Šla jsem do svého pokojíčku a všechno, co jsem nepotřebovala, jsem vyhodila. Abych měla dostatek místa pro nové hračky. Večer jsem s maminkou a tatínkem zdobila stromeček a zpívala koledy. Ochutnávala jsem z nejružnějších druhů cukroví. Maminka vždy všechno dopředu připravovala, takže jsme měli všechno krásně nachystané. Měla jsem moc krásné dětství. Jak čas utíkal, tak jsem se měnila i já. Už jsem nevyzvíдалa, kdy přijdou Vánoce. Maminka se snažila mě zapojit do předvánočního shonu. Uklízení, nakupování, balení dárků, pečení cukroví... Všechno, co jsem tolik milovala, jsem už nesnášela. Nechápala jsem mámu, proč je z toho tak hotová. Celou noc

seděla v obýváku a psala si jakýsi seznam dárků a všech druhů cukroví, které by chtěla upéct. Mě tohle vůbec nezajímalo. Radši jsem šla s kamarádkama ven. Byly jsme venku do noci a popíjely jsme, kouřily cigarety a přiznám se, že i mariuhanu. Měla jsem divoké dospívání. S mámou jsem se kolikrát hádala, když mě nutila si obléct teplou čepku. Řvala jsem na ni, ať mi dá pokoj, ať se o mě nestará, že už nejsem dítě! Tak mi to všechno lezlo na nervy, že každý rok jsem vždy na jeden týden odešla z domu a přespávala jsem u kamarádky, kde jsme si dělaly, co jsme chtěly. Radši nebudu vzpomínat, co všechno jsem vyváděla. Dokonce jsem i kradla. Jen tak ze srandy. A smály jsme se tomu. Maminka mi denně volala a plakala. Chtěla, ať přijdu domů. V tak důležitém období, jako jsou Vánoce, přece musím být doma, vzlykala maminka. Jenže já jsem nechtěla a bylo mi jedno, že mě prosí a pláče. Odstěhovala jsem se od rodičů a domů jsem chodila, jen když jsem potřebovala peníze. Roky opět utíkaly a já jsem

si někoho našla. Později jsem otěhotněla a přivedla na svět dítě. Narodil se na Štědrý den. K rodičům jsem na návštěvu nešla ani po dlouhém přemlouvání. Maminka s tatínkem je opět strávili sami. Jenže další rok jsem snad všechno pochopila. Prošla jsem s kočárkem kolem mamčině domů a dívala jsem se do oken. Uviděla jsem tam maminku, jak smutně a se slzami v očích zdobí stromeček. V duchu jsem si tam představovala samu sebe jako dítě, jak se směju, tančím a zdobím stromek. Bylo mi to tak líto. Tu samou radost bych chtěla vidět i ve svém dítěti. Je mu jeden rok a už hodně věcí chápe. Musela jsem jít dovnitř. Vzala jsem malého do náruče a tiše zaklepala. Otevřela mi maminka. Byla celá šťastná. Hned mi vzala malého z ruky, dala ho sednout vedle stromečku a obklopila ho mnoha dárky. Omlouvala jsem se za to své dospívání. Teď už všechno chápu, proč to všechno dělala. Bylo to kvůli mně. Chtěla vidět, že jsem šťastná, chtěla vidět to světlo v mých očích, které já teď vidím v mém synovi. **Bušalka**

Romaňi čhaj

Vičinav pes Katrina a phirav andre eňakri trjeda. A jilestar phenav, hoj narado dikhav le Romen. Bo občorde amen. Hin oda talam štar berš, so chudľam te bešel andro nevo famiľjakro kher. O dad he e daj mušinenas he mušinen phares buti te kerel, kaj te poťinen avri bari hypoteka, so lile pro kher. Jekhvar nasamas ňiko khere. Caľi amari famiľija ehas akor andro Egyptos. Sar aviľam pal o duj kurke khere, ta mek čepo a chudľamas šľakos. Sa o veci vaš o bare love has het! O mobili he e bari televizija. O susedi amenge phende, hoj kecivar dikhle paš amaro kher terne romane čhaven. A akorestar imar sa džanav. O Roma hine melale, nakeren buti, čorkeren! Andre škola manca jekh romaňi čhaj phirel. Imar peršo trjedatar manca phirel. Vaš oda časos laha vakerďom talam ča jekhvar. Nazaujiminav man pal late. Ča varekana pal late vakeras le mire kamaratkenca, hoj lakro dad he daj naphiren andre ňisavi buti. A ko džanel, so mek chan. Aľe jon varekana phenen, hoj hiňi šukar a hoj hordinel šukar moderne grati. Mindar pre lende kerav vika a jon imar chuden aver godi. Sar te na. But lačhes džanen, hoj bi imar naavľanas ňisave paraščovinakre zabavi a naphirdanas manca te cinkernel pal la dakre love. Namušinav man paš late te ľikerel. Dičhol avri avka d'ivnones. Sako džives peske hordinel kheral chaben, maro vaj bokhel'i salama ha abo paštikaha. Me ajse šoha na-

hordinav. Me som feder a hordinav love, kaj mange te phirav andro bufetos a cinkervav mange o bramburki he o koli. A mek aňi naphirel te chal andre škola. Naachaľuvavas oda.

Načirla pes amenge ačhiľas vareso smutno. Miro dad našaďas e buti. Ričinavas pre leste, bo mindig vakerelas pal oda, hoj pal la dakere love napoťinaha o kher, ta mušinaha te cickinel o love. Aľe so mire zabavi a o cinkeren?! Has oda miro agor! Mire kamaratki manca imar navakernas, bo ke mande nahas ňisave zabavi a aňi lenge imar ňič nacinkervavas. Bavinenas pes LAHA! Sar ehas o prestavki, ta pre lende dikhavas, sar peske vakeren a sar asan. Has mange phares, kamavas len pale. Aľe me man našťi paš late ľikeravav. Le lovenca upre samas so buter a buter goreder. Andre škola mušindom te džal bi o love, ta mange aňi našťi cindom mire najfeder bramburki he e kola. Koda džives somas dulhones andre škola a mange nahas avri poťimen o chaben. Bokhatar aňi nadichinavas. Pašľilom mange pro skamind, kaj ňiko te našunel, sar mange o per giľavel. Vareko mange palunestar durkindas pro piko. Visardom man a pal ma terďolas JOJ. Miri romaňi spolužačka. Kerďom pre late muj. Joj pre ma šukares asand'iľa a podiňas mange maro makhlo čhileha he salamaha, le lavenca: „Le, cha.“ Mukhľas les pro skamind a geľas het. Nakamavas latar te lel, aľe e bokh has zoraleder. Liľom les

a mindar les chaľom upre. Palis geľom pal late a palikerďom lake. Avile paš amende mire purane kamaratki a aňi nadžanav sar, varesar chudľam savore peha te vakerel. Aviľas mange andro šero, hoj hiňi stejnako sar AMEN. Abo mek feder. Ča joj man diňas peskri svačina a ňič vaše nakamelas. Hiňi kajsi lachi he hodno. Buter la prindžaravas a phiravas pal late he khere. Has lenge andro kher veselo. Nahas len ajse drahe veci sar amen, aľe has lenge odoj utulnes he žužipen. Lakri daj has khere pre mateřsko a sako džives tavelas tate lačhe chabena a kerelas lake o svačinki andre škola. Miri daj has sako džives ži rat'i andre buti, vaš oda mange nakerelas o svačinki. A aňi čoha natavelas. Imar achaľuvav, soske naphirelas pro chaben andre škola. Lakra dakere chabena has feder sar o chabena andal e škola. Lakro dad nakerlas buti. Na vaš oda, hoj nakamelas, aľe vaš oda, hoj les ňikhaj nakamenas te lel. Anglal peske pal leste gondolinenas oda, so akor me. Korkori dikhľom, sar sako džives phirkerlas a phučerlas pal o buta. Hin oda zvlaštno, aľe až akanak paš miri romaňi kamaratka prindžarav, so hin keraďipen he lačhipen andro kher. Imar nasudzinava manušen pal oda, sar dičhon, aľe pal o jilo. A kole, so amen občorde? No, ačhol pes oda. Kavka sar maškar amende paš o gadže hin nalačhe manuša, ta avka he maškar lende. Nalačhe hine o manuša, a na o narodnost'i.

Bušalka

17. ročník soutěže Romano suno ocenil velvyslanec USA

Ve čtvrtek 11. prosince byly v Americkém centru oceněny desítky mladých romských autorů, kteří se zapojili do 17. ročníku literární soutěže Romano suno. Jejím smyslem je umožnit romským dětem a náctiletým popsat svět kolem sebe vlastníma očima a ocenit jejich znalost romštiny – jazyka, který se ve veřejném prostoru běžně nevyskytuje. Většinové společnosti pak soutěž přibližuje svět romských dětí a zvyšuje povědomí o možnostech romštiny jako plnohodnotného jazyka.

Soutěže se každoročně účastní stovky dětí ze základních a středních škol po celé republice.

„Letos nám do Nové školy přišlo 109 literárních textů. Nově mohly děti soutěžit také v audiovizuální kategorii mluveného slova v romštině. Dostali jsme 22 videí.

A do výtvarné kategorie přišlo 277 obrázků. Tahle kategorie je pro romské i neromské děti, které se také chtějí k tématům soutěže vyjádřit, ale romsky neumí,“ uvedla koordinátorka akce Marie Bořkovcová.

„Hodnotit práce v soutěži Romano suno je pro mě hlavně příležitostí nahlédnout do duše romských dětí a náctiletých, kteří nebojácně popisují svou každodenní drsnou realitu. I když soutěžící zasílají také spoustu veselých příspěvků, které co do kvality romštiny mohou být klidně lepší, drsné příběhy z ubytoven, dětských domovů a nepřátelského školního prostředí se mi zadírají pod kůži a zůstávají se mnou dávno po ukončení soutěže,“ popisuje svou zkušenost z minulého ročníku Romano suno porotkyně Karolína Ryvolová.

Slavnostní závěrečný ceremoniál, spojený s představením sborníku oceněných prací, proběhl ve čtvrtek 11. prosince 2014 v rezidenci amerického velvyslance. Porotci, romské i neromské osobnosti kulturního života, kteří nad stovkami textů a obrázků strávili nejen večer, se zde setkali s autory oceněných děl, kteří jsou možná na začátku téže cesty.

V literární porotě letos zasedly publicistka a romistka Karolína Ryvolová, romská prozaička Iveta Kokyová, Věra Cvoreňová, která má velké zkušenosti z klubů pro děti, a Marek Babšický, sponzor soutěže. Výtvarné příspěvky hodnotili výtvarníci Ladislava Gažiová a Antonín Strížek a grafička Terzie Chlíbcová.

Marie Bořkovcová
foto: Sabir Agalarov

Hollande: Deportovaná kosovská Romka se může vrátit do Francie

Paříž/Přiština – Francouzské ministerstvo vnitra trvá na tom, že vyhoštění kosovské romské dívky z Francie bylo v souladu se zákony. Přesto přímo francouzský prezident Hollande povolil patnáctileté Leonardě Dibraniové, že se může do Francie vrátit – ovšem sama, bez rodičů a čtyř sourozenců. Nevybíravé vyhoštění kosovské Romky přitom vyvolalo ve Francii vlnu odporu.

Nejdříve byl vyhoštěn Leonardin otec a den nato dorazila policie i do jejich domu, aby si přišla pro zbytek rodiny. Zjistila ale, že Leonarda přespala u své kamarádky a druhý den ráno vyrazela se spolužáky na školní výlet. Policisté proto vyrazili do akce, spojili se s učiteli v autobuse a nařídili jim, ať zastaví. Leonardu si poté odvedli přímo před zraky ostatních.

Proti takovému způsobu jednání úřadu ve Francii protestovali francouzští studenti. „Vyhoštění odpovídalo platným předpisům,“ trvá teď ale na svém ministerstvo vnitra. Uznalo nicméně, že policisté „dostatečně neodhadli situaci“, když Leonardu zadrželi ve školním autobuse. Vyšetřovací zpráva také doporučila zakázat takové policejní zásahy během výuky či při dalších školních aktivitách. Hollande oznámil, že v tomto smyslu informoval prefekty francouzských departementů.

Zopakoval však, že žádný zákon nebyl při vyhoštění rodiny Dibraniových porušen. Z „humánních“ ohledů nicméně navrhl, že Leonarda se může vrátit do Francie, „pokud o to požádá“. Zdůraznil však, že tato možnost se týká „jen jí“. Leonarda se ale bez sourozenců a rodičů do země nevrátí: „Neopustím svou rodinu. Do školy nemusím chodit jen já, ale i mí bratři a sestry.“

Rodina přišla do Francie před pěti lety a žila v kantonu Doubs na východě země. V žádosti o azyl Dibraniovi tvrdili, že jsou v Kosovu diskriminováni. Azyl ale nezískali a definitivní zamítnutí přišlo letos začátkem října.

Posléze se ukázalo, že z Kosova je jen otec, Resat Dibrani, zatímco děti se narodily již v Itálii, kam Dibrani z Kosova odešel. Nejmladší dítě se narodilo ve Francii. Dibrani vysvětloval, že s rodinou odešel z Itálie do Francie, protože si myslel, že tam bude mít rodina větší šanci na získání azylu.

ČTK

Leonarda Dibraniová se sourozenci

foto: Bojan Slavkovic

Mladí Francouzi demonstrierou proti vyhoštění romské dívky

foto: Charbonnier Nathanael

Na mezinárodní přehlídce filmů NAIFF vystoupila také mladá romská kapela Čohanas

Na konci letošního roku, v prostorách velkého sálu kina Art v Brně proběhla mezinárodní přehlídka dokumentárních filmů NAIFF. Součástí festivalu bylo i hudební vystoupení mladých romských muzikantů ze skupiny Čohanas.

Festival NAIFF byl založen v roce 2009 studenty etnologie a sociální antropologie sdruženými v nevládní organizaci UWIP (United World of Indigenous Peoples). Festival má za cíl přinášet témata z prostředí domorodých populací a lidí na okraji společnosti laickému publiku formou filmových projekcí, přednášek, diskuzí a hudebních vystoupení. „Během šesti let bylo na festivalu uvedeno v českém překladu několik desítek filmů. V diskuzích a přednáškách bylo představeno mnoho domácích i zahraničních hostů, např. Fedor Gál, Adam Horowitz, Steve Lichtag, Michael Havas, Benny Wenda, Stefan Keulig a další. NAIFF navázal v minulosti partnerské vztahy a spolupráci s festivalem Ekofilm a Voda, moře, oceány. V Brně se již tradičně účastní programu Ghettofestu. Festival se také programově zaměřuje na dokumenty s romskou tematikou, kterých uvedl celou řadu: Baronka a Baron, Lunik IX, Stěhování vesnice, Romský král, 35 měsíců s Natálkou a v roce 2013 také premiéru nové řady seriálu Ptáčata,“ sdělil ředitel festivalu NAIFF Václav Pecl.

Veškeré aktivity festivalu jsou zcela závislé na práci dobrovolníků a hrazeny ze sponzorských darů. Vstupné na festival je dobrovolné.

Letošní ročník navštívily desítky návštěvníků z řad studentů, filmových kritiků a široké veřejnosti. Po promítnutí prvního filmu Zapata, který podává pravdivý obraz o legendárním povstání mayských rolníků v Chiapasu proti mexické armádě z roku 1994, následovala nepřilíživá diskuse. Následoval skvěle natočený film Selungo od režiséra Rossa Harrisona, který získal cenu poroty na Eco Film Festivalu v Kuala Lumpur 2014. Film Achtung Baby od Sanjeeva Sivan zkoumá záhady kmenu Arjah, o jehož původu existuje mnoho mýtů a legend. Vtipný etnografický snímek se mimo jiné zabývá sexuální turistikou vnuček důstojníků německé armády, jejichž hlavním cílem je pomocí semene „čistých Ářjů z Ladakhu zachovat čistou rasu v Evropě.“

Po filmech následoval raut a vystoupení romské skupiny Čohanas. Mladí hudebníci zaplnili prostory kavárny kina Art nefalšovanými cikánskými melodiemi s příchutí jazzu a funky. Těšíme se na další ročník festivalu NAIFF a přejeme organizátorům hodně úspěchů.

text a foto: Sabir Agalarov

Mikuláš Vymětal, evangelický farář pro menšiny

Vánoční čas – když si vzpomenu, když jsem byla dítě a slavili jsme Vánoce, byly to hezké chvíle strávené s mými blízkými v rodinném kruhu, hromady jídla, dobré atmosféry, radosti sourozenců a skromných darků, které se schovávaly pod stromeček. Dnes se na to dívám jinak, mnohem jinak. A myslím si, že nejen já, ale je nás víc, kdo tak vnímá. Hledala jsem člověka, který by nám podstatu Vánoc víc přiblížil. A víte, že našla? Kdo jiný než farář.

„V šesti letech jsem dostal od dědečka a babičky k Vánocům autodráhu a v devíti vzduchovku, které se tehdy říkalo „flusbrok“. S obojím jsem si pak léta s chutí hrál...“

Vánoce postupně ztrácejí své magické kouzlo a stávají se stále více komerčnější. Proč tomu tak je?

Roli tu jistě hraje tzv. neviditelná ruka trhu, která působí, že když je o něco zájem, nakonec vždy nabídka převyšuje poptávku. Nedávno jsem si to uvědomil v hračkářství. Asi před deseti lety jsem zaregistroval, že děvčata ve škole už se perou stejně, jako se v době, kdy jsem sám do školy chodil, prali jen kluci. Když dnes člověk zajde do hračkářství, najde tam celá velká oddělení hraček zbraní pro dívky, kdy se například pod názvem „rebelka“ prodávají růžové pistole. Na druhou stranu se domnívám, že i komercializované Vánoce mohou mít své kouzlo, a to i pro toho, kdo sám moc peněz nemá – na náměstích měst jsou vánoční trhy, na pódiích vystupují školní třídy s vánočními pásmi, kostely jsou otevřené, skauti přivázejí vánoční světla.

Jaký je tedy původní, náboženský význam Vánoc?

Křesťané začali zřejmě brzy slavit Ježíšovo narození – a jeho termín, který není nikde zapsán v Bibli, pak stanovili na dobu, kdy se v Římské říši slavily pohanské svátky, aby je tak „pokřesťanštili“. O Vánocích se připomíná, že Bůh přichází do našeho světa a můžeme se s ním potkat při setkání s lidmi. Ježíš, jehož narození se slaví, je nejvíce bezmocný člověk – je to malé, chudé novorozenátko, pro které není nikde místo, takže se rodí ve chlívě, a před nepřátelstvím krále Heroda musí utéci do ciziny. Poselstvím Vánoc tedy je, že Bůh zachraňuje svět právě skrze ty bezmocné a chudé, kteří nemají kde složit hlavu.

Pamatujete si na Váš nejmilejší vánoční dárek z dětství?

V šesti letech jsem dostal od dědečka a babičky k Vánocům autodráhu a v devíti vzduchovku, které se tehdy říkalo „flusbrok“. S obojím jsem si pak léta s chutí hrál...

Jaká je Vaše oblíbená vánoční koleda nebo písnička?

Husitská koleda *Narodil se Kristus Pán* a moderní píseň Jochena Kleppera *Noc ke konci se kloní*. *Narodil se Kristus Pán* zná asi každý, ale rád přiblížím píseň *Noc ke konci se kloní*. Německý evangelický farář Klepper si vzal za manželku Židovku a když byla rodina povolána do koncentračního tábora, raději si – právě v předvánoční době 11. 12. 1942 – společně vzali život. Klepperovy písně však vyjadřují naději v těžké a temné době.

Ocituji z písně alespoň některé sloky: „Ten, jemuž všechno slouží, se služebníkem stal, by zjevil lásku Boží a dluh náš odepsal. Ten, koho vina víže, ať znovu povstane, vždyť Ježíš ruku z kříže podává k záchraně. Už stíny ustupují, dejme se světlem vést, kde v chudé skalní slují Bůh našim hostem jest. ... Noc tmavá ještě halí nejeđen lidský žal. Pojď s námi Boha chválit, kdo stál jsi opodál. ... Bůh v temnotách je skrytý a přec je prozářil, když nechtěl odsoudit, ač svět tak vzpurný byl. Syn Boží u tvých dveří už stojí, klepe zde. Kdo život svůj mu svěří, ten na soud nepřijde.“

Jsou Vánoce vašim nejoblíbenějším svátkem?

Jsem evangelický farář, takže Vánoce jsou určitě mým nejpracovnějším svátkem. Smyslem Vánoc je však dělat druhým lidem radost, a když se na tom mohu podílet – třeba že organizuji vánoční krabice od bot pro chudé děti (více na stránkách www.krabiceodbot.cz), přináší to velkou radost i mně...

Chtěl byste vzkázat nějakou vánoční zprávu pro lidi?

Snad tu, kterou si můžeme přečíst v Lukášově evangeliu: „Nebojte se, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechny lid. Narodil se vám dnes Spasitel, Kristus Pán, v městě Davidově.“

rozhovor vedla: Veronika Kačová
foto: archiv Mikuláše Vymětala

Karačoňa ke amende

Hin agor beršeske, avel e šukar inepa. O čhavore lošanen le kaštestar, hoj tel leste chudena podarunki. Varekana, sar somas cikno, na chudahas nič tel o kašt. Samas rade, hoj šaj chas lacho chaben. Krumpfi šalata, kerandutno mas, gulipena.

Mek angle Karačoňa amari daj pratinelas, o kher parňarelas, o dili farbinelas. Amen lake žutinahas. Savoro has kisno, cindam o kašt, jekh d'ives anglal miro dad the leskero šogoris kerenas o kašt. Phundrade peske paľenka, paš oda giľavenas.

Pre Viľija tosara ľikerahas pustos, našťi chahas mas. E daj amenge kerďas kakao the chaľam paš bokheľa. Raťi pes thovelas pro skamind savoro chaben, has dost savorestar. Avil'as miri baba te vinšinel:

„Vinšinav tumenge, vinšinav šukar Karačoňa.

But džene imar na dživen, amen dživas u le Devleske vaš oda paľikeras.

Ačhen saste sar mačhe andro paňi, barvale sar amari kaľi phuv. Latar barol parno maro.

Bachtale sar o čercheňa pro něbos.“

Paľis chahas, giľavahas the khelahas dži tosara.

Jan Horváth

Vánoce v naší rodině

Je konec roku a přicházejí krásné svátky. Děti se těší, že pod stromečkem najdou dárečky. Kdysi, když jsme byli dětmi, žádné dárky jsme nedostávali. Byli jsme rádi, že se dobře najíme a budeme všichni pospolu. Těšili jsme se na bramborový salát a na smažený řízek, na sladkosti.

Ještě před Vánoci naše máma začala celý byt uklízet. Nejdříve vymalovala pokoje, natírala podlahu, vše vonělo čistotou. Pomáhat jsme museli všichni. Stromeček strojil táta, pozval si k tomu svého švagra, otevřeli si pálenku, u toho zpívali a všichni jsme byli šťastní.

Na Štědrý den se nesmělo jíst maso, dodržoval se půst, maminka nám dětem vždycky uvařila kakao a ukrojila vánočku. Když se schylovalo k večeru, stůl byl plný dobrot a dobrého jídla. Zanedlouho nás navštívila babička, která pronesla vánoční vinš:

„Vinšuju vám, vinšuju šťastné a veselé svátky.

Hodně z nás se nedožilo, my však žijeme a za to Bohu děkujeme.

Bud'te zdraví jako ryby ve vodě, bohatí jako ta naše černá země, ze které roste bílý chleba.

Šťastní jako hvězdy na nebi.“

Poté se začalo jíst, pít, zpívat a tancovat až do rána.

Jan Horváth

Džanes romanes 19

Blíží se Silvestr a k tomu se hodí pár vtipů:

Duj čhave keren pre stavba. Jekh pejľas andre vapna.

„Jaj more, so kerava?“

„Ara more, minutica sal parno, imar kames te kerel.“

Dva chlapci pracuji na stavbě, jeden spadne do vápna.

„Jé more, co budu dělat?“

„Přestaň člověče, minutu jsi bílý a už chceš pracovat.“

E Aranka avil'as andre Amerika pal peskero phral. Šadzi dikhel kalen manušen. Phučel jekhestar:

„Dikh more, nadžanes, sar man dochudava ko miro phral?“

„I speak english,“ phenel lake o kalo.

„Jaj dikhen, ajso kalo sar talpa a nadžanel romanes.“

Aranka přijede do Ameriky za svým bratrem. Všude potkává černé lidi.

Jednoho se zeptá:

„Podívej člověče, nevíš, jak se dostanu ke svému bratrovi?“

„I speak english,“ odpoví jí černoch.

„Jé, takový černý jak podrážka a neumí romsky.“

Avel khere o Miškus, calo melalo, sa čik.

„Jaj more, so leha keraha?“ phučel e romňi le romestar.

„Ta so, keraha amenge avres.“

Miško přijde domů celý špinavý, zablácený.

„Jéé more, co budeme dělat?“ ptá se žena svého muže.

„No co, uděláme si jiného.“

Jan Horváth

O Roma vakeren

je pořad Českého rozhlasu určený pro Romy. Jeho jednotlivé relace lze zpětně vyhledat v archivu textů na www.romove.cz

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 11, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 9, zast. Dětská nemocnice

Program na prosinec 2014

OTEVÍRACÍ DOBA V NEDĚLI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17¹⁵)

VÝSTAVY

Století pohrom – století zázraků Rudolfa Dzurka
Uhnané skleněné mozaiky a sochy unikátního tvůrce (1941–2013) včetně zápůjček od soukromých majitelů. Rozsáhlá výstava bude instalována ve všech výstavních prostorách muzea. Na dlouhou dobu poslední příležitost vidět dílo uznávaného naivisty a neúspěšnějšího romského výtvarníka u nás. Na převoz

choulostivá křehká díla budou po skončení výstavy opět na desítky let uložena v depozitářích.

Místo konání: MRK 23. 10. 2014–20. 3. 2015

STÁLÁ EXPOZICE

Příběh Romů Přijďte odhalit příběh Romů a jejich kultury na pozadí světových dějin od počátků po současnost.

Otevírací doba • po a so zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

Dávné vzpomínky

Marnost nad marností, ale jak krásná...

Karel Oswald

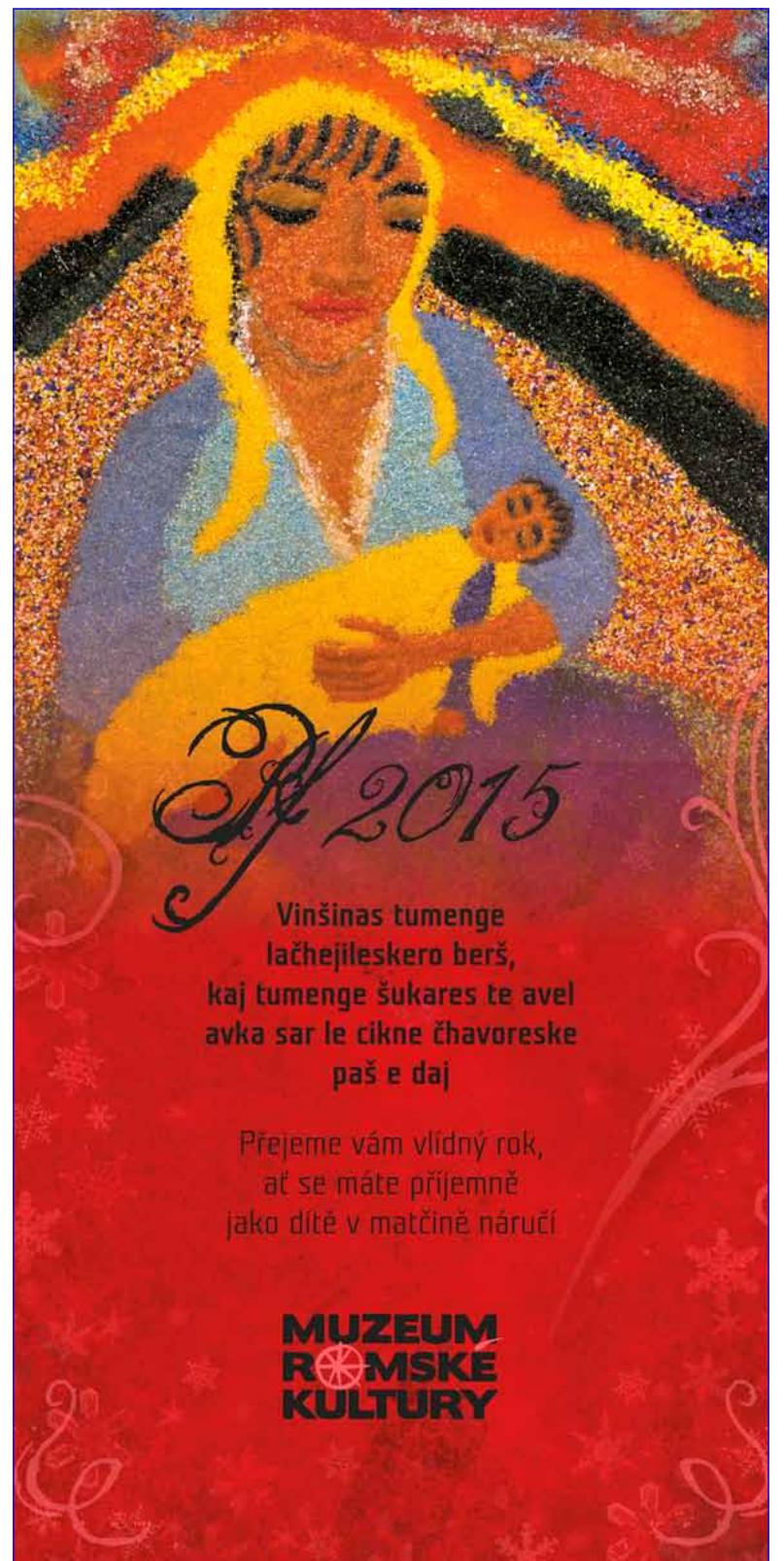
Karel Oswald: Dávné vzpomínky

Příběh rodiny Holomkových, o kterém kniha vypráví, se odehrává v první polovině 20. století. V době, kdy Holomkovi žili na Moravě již po několik generací, a v době, kdy se v Evropě schylovalo pod stínem nacismu k tragickému osudovému přerývu romských dějin.

„Dávné vzpomínky“ jsou založené na autobiografii vypravěče, který v závěru sympaticky otevřeně své dílo komentuje: „*ten příběh je pravdivý od první do poslední řádky. Pravda, něco jsem trochu přidal, něco domyslel, změnil některá jména a místa. Jinak ale je vše pravda pravdoucí!*...“

Knihu je možno objednat na adrese redakce nebo na holomkova@srm.cz

Cena 100 Kč + poštovné

Vinšinas tumenge
lačhejileskero berš,
kaj tumenge šukares te avel
avka sar le cikne čhavoreske
paš e daj

Přejeme vám vřelý rok,
ať se máte příjemně
jako dítě v matčině náručí

**MUZEUM
ROMSKÉ
KULTURY**

Starší ročníky Romano hangos

Cena jednoho ročníku 100,– Kč + poštovné.

Objednávky na: 545 246 673

nebo: holomkova@srm.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:
způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu:

Romano hangos, Bratislavská 65a, Brno 602 00.

Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100

cena předplatného pro rok 2014 je 280 Kč

Vydávání Romano hangos podporuje

Ministerstvo kultury České republiky

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00

tel.: 545 246 673 www.srm.cz

číslo účtu: 27-488570217/0100

